Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
L serija

2026/537

2026 3 11

KOMISIJOS REKOMENDACIJA (ES) 2026/537

2026 m. kovo 10 d.

dėl privačiųjų investicijų į energijos vartojimo efektyvumą skatinimo

EUROPOS KOMISIJA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 292 straipsnį,

kadangi:

(1) savo 2020 m. rugsėjo 17 d. komunikate „Platesnis Europos 2030 m. klimato srities užmojis. Investavimas į neutralaus poveikio klimatui ateitį žmonių labui“ (toliau – Klimato politikos tikslo įgyvendinimo planas) ([1]) Komisija pasiūlė padidinti Sąjungos klimato politikos užmojį, padidinant išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) kiekio mažinimo tikslą taip, kad iki 2030 m. būtų pasiektas bent 55 % mažesnis nei 1990 m. lygis. Pasiūlymu įvykdytas 2019 m. gruodžio 11 d. komunikate „Europos žaliasis kursas“ ([2]) prisiimtas įsipareigojimas pateikti išsamų planą, kaip atsakingai padidinti Sąjungos 2030 m. tikslą iki 55 %. Prie Klimato politikos tikslo įgyvendinimo plano pridėtas poveikio vertinimas parodė, kad, norint pasiekti didesnį klimato politikos užmojį, energijos vartojimo efektyvumą reikia padidinti gerokai daugiau nei 32,5 %;

(2) 2023 m. spalio 10 d. įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2023/1791 ([3]) dėl energijos vartojimo efektyvumo (naujos redakcijos EVE direktyva), kuria nustatytas privalomas ES tikslas iki 2030 m. 11,7 % sumažinti pirminės ir galutinės energijos suvartojimą, taip gerokai padidinant 2030 m. užmojus, be kita ko, susijusius su energijos vartojimo efektyvumo finansavimu, ir tvirčiau taikant principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ priimant politikos, planavimo ir investavimo sprendimus, laikantis joje išdėstytų teisinių nuostatų;

(3) Įperkamos energijos veiksmų plane ([4]), priimtame 2025 m. vasario 26 d. pagal švarios pramonės kursą ([5]), numatyti pagrindiniai veiksmai, kuriais siekiama sumažinti namų ūkių ir įmonių energijos išlaidas ir padėti sukurti tikrą energetikos sąjungą, kuri padėtų užtikrinti konkurencingumą, saugumą, dekarbonizaciją ir teisingą pertvarką. Veiksmų planas grindžiamas keturiais ramsčiais ir aštuoniais pagrindiniais veiksmais, įskaitant specialius veiksmus, kuriais siekiama didinti energijos vartojimo efektyvumą ir taupyti energiją, pabrėžiant energijos vartojimo efektyvumo, kaip vieno iš pagrindinių veiksnių, kuriuo prisidedama prie įperkamos energijos, dekarbonizacijos ir pramonės konkurencingumo, vaidmenį. Siekdama didinti energijos vartojimo efektyvumą, Europos Komisija rems rinkos dalyvius ir finansų įstaigas, kad būtų skatinama bendroji energijos vartojimo efektyvumo rinka;

([1]) Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Ekonomikos ir Socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Platesnis Europos 2030 m. klimato srities užmojis. Investavimas į neutralaus poveikio klimatui ateitį žmonių labui“ COM(2020) 562 *final*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52020DC0562.

([2]) Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos žaliasis kursas“, COM(2019) 640 *final*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52019DC0640.

([3]) 2023 m. rugsėjo 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2023/1791 dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2023/955, (OL L 231, 2023 9 20, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj).

([4]) Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Ekonomikos ir Socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Įperkamos energijos veiksmų planas. Mūsų energetikos sąjungos tikros vertės atskleidimas siekiant užtikrinti įperkamą, efektyviai naudojamą ir švarią energiją visiems europiečiams“, COM(2025) 79 *final*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52025DC0079.

([5]) Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Švarios pramonės kursas. Bendros konkurencingumo ir priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo veiksmų gairės“, COM(2025) 85 *final*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52025DC0085.

(4) 2020 m. spalio 14 d. Komisijos komunikate „Renovacijos banga Europoje“ ([6]) nurodyta, kad pastatų sektorius yra labai svarbus siekiant 2030 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslų ir iki 2050 m. neutralizuoti poveikį klimatui. Taip yra dėl pastatų svarbos – pastatų sektoriuje suvartojama apie 40 % visos Sąjungoje suvartojamos energijos ir išmetama 36 % jos išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio;

(5) 2024 m. gegužės 28 d. įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1275 ([7]) dėl pastatų energinio naudingumo (toliau – naujos redakcijos Pastatų energinio naudingumo direktyva), kuria siekiama struktūriškai padidinti pastatų energinį naudingumą, daugiausia dėmesio skiriant prasčiausio energinio naudingumo pastatų renovacijos rėmimui, kovai su energijos nepritekliumi, pirmenybę teikiant pažeidžiamiems namų ūkiams, ir iki 2050 m. sukurti visiškai dekarbonizuotą pastatų ūkį;

(6) 2022 m. gegužės mėn. komunikate dėl plano „REPowerEU“ ([8]), po kurio paskelbimo buvo pateiktos Energijos importo iš Rusijos nutraukimo veiksmų gairės ([9]), ir pasiūlyme dėl reglamento dėl laipsniško gamtinių dujų importo iš Rusijos nutraukimo ir galimos energetinės priklausomybės stebėsenos gerinimo ([10]) energijos vartojimo efektyvumas ir pastangos taupyti energiją nurodomi kaip svarbūs ES energetinio saugumo tikslų gerokai sumažinti priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro ir paspartinti energetikos pertvarką ramsčiai;

(7) Tarptautinės energetikos agentūros (TEA) ataskaitoje „2025 m. pasaulinės investicijos į energetiką“ ([11]) pabrėžiama, kad, siekiant tikslo du kartus paspartinti energijos vartojimo efektyvumo didinimą, reikia didesnių papildomų investicijų. Nors investicijos į energijos vartojimo efektyvumą 2015–2022 m. nuolat augo, TEA nustatė, kad 2023 m. politikos ir finansavimo parama sumažėjo, ir ši tendencija pasitvirtino 2024 m. Visų pirma, Europos Sąjungos investicijos į energijos vartojimo efektyvumą ir elektrifikavimą sumažėjo 2 %, daugiausia dėl sumažėjusios politinės paramos tam tikrose rinkose ir sulėtėjusio šilumos siurblių pardavimo. Apskritai TEA nurodė, kad, norint du kartus paspartinti energijos vartojimo efektyvumo didinimą, dabartinė metinė investicijų į energijos vartojimo efektyvumą ir elektrifikavimą norma turi būti patrigubinta;

(8) Mario Draghi pranešime dėl Europos konkurencingumo strategijos primenama, kad Sąjungos finansavimo poreikiai jos politikos tikslams pasiekti yra didžiuliai ir kasmet sudaro ne mažiau kaip 750–800 mlrd. EUR papildomų investicijų, taip pat primenama apie poreikį veiksmingai panaudoti ES viešuosius finansus privačiosioms investicijoms skatinti. M. Draghi pranešime nurodoma, kad siekiant remti privačiųjų investicijų sutelkimą, reikia baigti kurti kapitalo rinkų sąjungą, padidinti bankų sektoriaus finansavimo pajėgumą, kuris apimtų pakeitimo vertybiniais popieriais atgaivinimą ir dabartinio prudencinio reguliavimo vertinimą, ir reformuoti ES biudžetą, kad jis būtų tikslingesnis ir veiksmingesnis, taip pat padidinti sverto poveikį privačiosioms investicijoms;

(9) investicijų į energijos vartojimo efektyvumą sutelkimas ir papildomo privačiojo finansavimo pritraukimas taikant specialias politikos ir finansavimo priemones iš tiesų yra labai svarbūs siekiant padėti valstybėms narėms įgyvendinti 2030 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslus, iki 2050 m. ekonomiškai efektyviu būdu pasiekti poveikio klimatui neutralumą, palengvinti perėjimą prie integruotos energetikos sistemos, kuria užtikrinama, kad visiems būtų tiekiama įperkama ir švari energija, ir sumažinti spaudimą energijos paklausai, taigi ir energijos kainoms, kartu didinant ES ekonomikos konkurencingumą ir tvarumą ir prisidedant prie ES priklausomybės nuo energijos importo mažinimo;

([6]) Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Renovacijos banga Europoje: pastatų ekologizavimas, darbo vietų kūrimas ir gyvenimo gerinimas“, COM(2020) 662 *final*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52020DC0662.

([7]) 2024 m. balandžio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1275 dėl pastatų energinio naudingumo (OL L, 2024/1275, 2024 5 8, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1275/oj).

([8]) Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Planas „REPowerEU“, COM(2022) 230 *final*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=COM%3A2022%3A230%3AFIN&qid=1653033742483.

([9]) Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Energijos importo iš Rusijos nutraukimo veiksmų gairės“, COM(2025) 440 *final*/2, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0440&qid=1765279322027.

([10]) Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl laipsniško gamtinių dujų importo iš Rusijos nutraukimo ir galimos energetinės priklausomybės stebėsenos gerinimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2017/1938, COM(2025) 828 *final*, 2025/0180(COD), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52025PC0828&qid=1750669110360.

([11]) TEA ataskaita „2025 m. pasaulio investicijos į energetiką“, https://iea.blob.core.windows.net/assets/1c136349-1c31-4201-9ed7-1a7d532e4306/WorldEnergyInvestment2025.pdf.

(10) naujos redakcijos EVE direktyvos (Direktyva (ES) 2023/1791) 30 straipsnyje pripažįstama, kad reikia skirti tinkamą finansinę ir techninę paramą energijos vartojimo efektyvumo priemonėms ir parengti tikslines politikos priemones, kuriomis būtų sudarytos sąlygos sutelkti privačiąsias investicijas į energijos vartojimo efektyvumą;

(11) finansų įstaigos ir energijos vartojimo efektyvumo rinkos dalyviams, pavyzdžiui, energetinių paslaugų bendrovėms, energetikos bendrijoms, energijos tiekimo įmonėms ir skirstymo sistemos operatoriams, centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo tinklams, nekilnojamojo turto bendrovėms, energijos vartojimo efektyvumo ir poveikio klimatui neutralizavimo technologijų teikėjams, turėtų tekti svarbus vaidmuo telkiant privačiąsias investicijas į energijos vartojimo efektyvumą, pasinaudojant energijos vartojimo efektyvumo didinimo ekonomine nauda, susijusia su išlaidų energijai taupymu, ir taip padidinti energijos vartojimo efektyvumo ekonominio pagrindimo mastą;

(12) siekdama paskatinti finansų įstaigų dalyvavimą ir toliau telkti privačiąsias investicijas į energijos vartojimo efektyvumą, 2024 m. Komisija įsteigė Europos energijos vartojimo efektyvumo finansavimo koaliciją (toliau – koalicija), kuri subūrė ES valstybes nares, finansų įstaigas ir atitinkamus suinteresuotuosius subjektus kaip narius steigėjus, kad būtų nustatyti konkretūs veiksmai, kuriais būtų gerinamas privatusis energijos vartojimo efektyvumo finansavimas. Koalicijos tikslai – sukurti investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą palankią rinkos aplinką ir padidinti privatųjį finansavimą, kurio reikia 2030 ir 2050 m. ES energetikos ir klimato politikos tikslų įgyvendinimui remti;

(13) bendroje ataskaitoje „Energijos vartojimo efektyvumo finansavimas Europoje. Viešųjų išlaidų energijos vartojimo efektyvumui ir pastatų energiniam naudingumui vertinimas“ ([12]) pagal naujos redakcijos EVE direktyvos (Direktyva (ES) 2023/1791) 30 straipsnio 17 dalies ir naujos redakcijos Pastatų energinio naudingumo direktyvos (Direktyva (ES) 2024/1275) 9 straipsnio 8 dalies nuostatas vertinama dabartinė viešojo finansavimo paramos padėtis ir veiksmingumas Europoje siekiant pritraukti papildomų privačiųjų investicijų. Bendroje ataskaitoje pažymima, kad investicijos, kurių reikia 2030 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslams pasiekti, yra 370 mlrd. EUR per metus 2021–2030 m. laikotarpiu ir kad prognozuojamas energijos vartojimo efektyvumo tikslams pasiekti reikalingų investicijų atotrūkis yra maždaug 170 mlrd. EUR per metus ([13]). Palyginti su 2014–2020 m. laikotarpiu, 2021–2027 m. daugiametėje finansinėje programoje energijos vartojimo efektyvumui skirti ES biudžeto ištekliai padidėjo 62 %, o atsižvelgiant į priemonės „NextGenerationEU“ įnašą – 491 % nuo 26,5 mlrd. EUR iki 156,6 mlrd. EUR. Didžioji šio padidėjimo dalis susijusi su Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemone (EGADP). Bendroje ataskaitoje daroma išvada, kad ES ir nacionalinio viešojo biudžeto ištekliai energijos vartojimo efektyvumui didinti yra labai svarbūs, nors jie sudaro tik nedidelę dalį, t. y. maždaug 14,4 %, investicijų poreikių. Ataskaitoje taip pat daroma išvada, kad reikėtų toliau visapusiškai išnaudoti skatinamąjį viešojo finansavimo poveikį, didinant paramos iš valstybės biudžeto veiksmingumą ir efektyvumą, kad būtų sutaupyta daugiau energijos ir pritraukta daugiau privačiojo kapitalo;

(14) atsižvelgiant į tai, kad viešieji ištekliai yra riboti, jie turėtų būti naudojami siekiant padidinti energijos vartojimo efektyvumo ekonominį pagrįstumą ir taip spręsti rinkos nepakankamumo problemas, trukdančias sutelkti privačiąsias investicijas į energijos vartojimo efektyvumą, kartu daug dėmesio skiriant paramos teikimui pažeidžiamoms grupėms, kad būtų galima spręsti didelių pradinių išlaidų problemą. Be to, ribotas investicijų į energijos vartojimo efektyvumą standartizavimas yra viena iš esminių kliūčių, trukdančių parengti specialius finansinius pasiūlymus ir finansines priemones, skirtas energijos vartojimo efektyvumui didinti dideliu mastu, todėl nepavyksta pritraukti privačiojo kapitalo investuotojų ir rinkos dalyvių. Taigi ir toliau labai svarbu remti telkimą, projektų rengimo pagalbą ir bendras investicijų į energijos vartojimo efektyvumą plėtojimo, telkimo ir vertinimo metodikas, kad būtų pritraukta dar daugiau privačiojo kapitalo;

(15) atsižvelgiant į tai, kad energijos nepriteklių patiriantys namų ūkiai neturi pakankamai nuosavų išteklių ir jų galimybės gauti komercines paskolas yra ribotos, jiems sunku gauti investicijoms reikalingą finansavimą. Todėl tokiems namų ūkiams reikia novatoriškų viešųjų finansinių priemonių, kuriomis būtų derinamas įvairių formų finansavimas ir kurios gali suteikti galimybę gauti finansavimą nulinių arba mažų palūkanų paskolų, nemokamo veiklos rezultatais grindžiamo finansavimo, pavyzdžiui, sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo ir finansavimo apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas, forma, kad namų ūkiai galėtų gauti pradinę finansinę paramą ir grąžinti investicijas taupydami lėšas dėl mažesnių sąskaitų už energiją, kartu su kitų novatoriškų formų finansavimu. Energetikos bendruomenėms taip pat gali tekti tam tikras vaidmuo telkiant privačiąsias investicijas į energijos vartojimo efektyvumo sprendimus tokiu būdu, kuris būtų prieinamesnis ir įperkamesnis piliečiams, vietos valdžios institucijoms, MVĮ ir pažeidžiamiems namų ūkiams;

(16) tikimasi, kad priemonės, kuriomis mažinamos sąskaitos už energiją ir energijos nepriteklius, taip pat priemonės, kuriomis remiama prasčiausio energinio naudingumo pastatų renovacija ir tenkinami pažeidžiamų vartotojų poreikiai, teigiamai prisidės prie Komisijos tikslo didinti įperkamo būsto pasiūlą ir galimybes jį gauti;

([12]) Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai. Ataskaita dėl energijos vartojimo efektyvumo finansavimo Europoje. Viešųjų išlaidų energijos vartojimo efektyvumui ir pastatų energiniam naudingumui vertinimas, COM(2026) 118.

([13]) TEA 2024 m. energijos vartojimo efektyvumo ataskaita, https://iea.blob.core.windows.net/assets/f304f2ba-e9a2-4e6d-b529-fb67cd13f646/EnergyEfficiency2024.pdf, ir Bruegel, „Kaip finansuoti Europos Sąjungos pastatų dekarbonizacijos planą“), šaltinis: PB 12 2024.pdf.

(17) kalbant konkrečiai apie pastatų sektorių, stebimas vidutinis renovacijos lygis ES valstybėse narėse šiuo metu yra per žemas (t. y. mažesnis nei 1 %), kad būtų užtikrinta pastatų ūkio dekarbonizacija tinkamu metu. Parama didesnio masto renovacijai ir energijos vartojimo efektyvumo priemonių diegimui įmonėse, be kita ko, taikant reguliavimo priemones, paskatins privačius investuotojus ir rinkos dalyvius dalyvauti plėtojant klestinčią investicijų į energijos vartojimo efektyvumą rinką;

(18) siekiant padidinti privačiųjų investicijų į energijos vartojimo efektyvumą mastą, reikia pripažinti esamus valstybių narių energijos vartojimo efektyvumo rinkų, finansavimo praktikos ir jų reguliavimo bei paramos sistemų skirtumus. Nustačius, kad skirtingiems uždaviniams nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis spręsti reikia skirtingų politikos metodų, Sąjungos lygmeniu įsteigtą koaliciją nuspręsta papildyti specialiais valstybėse narėse įsteigtais nacionaliniais centrais. Siekiama, kad kiekvienas centras sutelktų dėmesį į konkretų rinka grindžiamą metodą, kad būtų pasiektas energijos vartojimo efektyvumas. Nacionaliniai koalicijos centrai turėtų skatinti finansavimo sprendimų diegimą nacionaliniu lygmeniu, suburdami tinkamus suinteresuotuosius subjektus, įskaitant valdžios institucijas ir finansų įstaigas, ir teikdami nuolatinę techninę paramą valstybių narių valdžios institucijoms, kad padėtų joms parengti energijos vartojimo efektyvumo finansavimo sprendimus, atitinkančius jų politikos tikslus ir užmojus. Be to, ši rekomendacija skatinti privačiąsias investicijas į energijos vartojimo efektyvumą turėtų būti pritaikyta prie konkrečių nacionalinių rinkų ir finansavimo praktikos;

(19) 2024 m. pavasarį Komisija sušaukė Europos piliečių forumą energijos vartojimo efektyvumo klausimais, kuriame 150 Europos piliečių aptarė jiems aktualiausius energijos vartojimo efektyvumo iššūkius ir naudą. Po svarstymų piliečiai pateikė konkrečių rekomendacijų, įtrauktinų į būsimas Komisijos iniciatyvas, sąrašą ir savo rekomendacijose pabrėžė, kad labai svarbu remti energijos vartojimo efektyvumo finansavimą ([14]);

(20) naujos redakcijos EVE direktyvos (Direktyva (ES) 2023/1791) 30 straipsnio 10 dalyje reikalaujama, kad Komisija pateiktų valstybėms narėms ir rinkos dalyviams gaires, kaip paskatinti privačiąsias investicijas į energijos vartojimo efektyvumą. Šios gairės turėtų padėti valstybėms narėms ir rinkos dalyviams plėtoti ir įgyvendinti savo investicijas į energijos vartojimo efektyvumą tiek naudojantis įvairiomis Sąjungos programomis, tiek jomis nesinaudojant, ir jomis turėtų būti pasiūlyti tinkami finansiniai mechanizmai bei novatoriški finansavimo sprendimai, derinami su dotacijomis, finansinėmis priemonėmis ir projektų rengimo pagalba, kad būtų plėtojamos esamos iniciatyvos, o Sąjungos programos būtų naudojamos kaip katalizatorius siekiant pritraukti ir paskatinti privatųjį finansavimą;

(21) prie šios rekomendacijos pridedamas išsamus priedas, kuriame pateikiami konkrečių veiksmų, priemonių ir gairių dėl jų įgyvendinimo kuriant finansavimo schemas, galinčias pritraukti privačiąsias investicijas į energijos vartojimo efektyvumą, pavyzdžiai,

PRIĖMĖ ŠIĄ REKOMENDACIJĄ:

Valstybės narės ir rinkos dalyviai turėtų:

1. **Sukurti ilgalaikę viešojo finansavimo paramos sistemą energijos vartojimo efektyvumui didinti**, visų pirma kaip svertą panaudodamos atnaujinamojo pobūdžio specializuotų finansavimo priemonių ir valstybės garantijų vaidmenį, kad būtų užtikrintos didesnės galimybės gauti finansavimą ir sumažinta investicijų rizika. Ši paramos sistema turėtų būti skolinimo produktų energijos vartojimo efektyvumui didinti ir privačiojo finansavimo sistemų kūrimo pagrindas ir ji turėtų būti grindžiama nuspėjama energijos vartojimo efektyvumo reguliavimo sistema, kuria užtikrinamas ilgalaikis politikos matomumas ir didinamas investuotojų pasitikėjimas. Pagal šią sistemą taip pat turėtų būti naudojamasi reguliavimo ir fiskalinėmis paskatomis, kad būtų skatinamas energijos vartojimo efektyvumo didinimas ir investicijos.

2. **Įsteigti arba sustiprinti nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo fondą (toliau –NEVEF) arba lygiavertes** nacionalinio ar regioninio lygmens **priemones** kaip specialią priemonę, kuria sudaromos sąlygos lengviau pasinaudoti viešojo finansavimo paramos schemomis energijos vartojimo efektyvumui didinti, sujungiant įvairius finansavimo srautus ir finansavimo priemones į vieną organizacinę struktūrą. Tokia priemonė turėtų padėti paprasčiau gauti finansavimą, sutelkti tvirtą investicijų į energijos vartojimo efektyvumą bazę ir sudaryti sąlygas derinti įvairius viešojo ir privačiojo finansavimo srautus įgyvendinant vieną veiksmą. Pagal tokią priemonę, be kita ko, būtų galima naudoti tikslines finansavimo programas, valstybės garantijas, finansines priemones, techninės pagalbos paramą, paskolų susiejimą pakeitimo vertybiniais popieriais tikslais ir forfeitingo bei faktoringo schemas ir ji galėtų padėti supaprastinti su energijos vartojimo efektyvumu susijusius procesus, taisykles ir metodikas, taip pat didinti tiek finansinės paramos schemų, tiek finansinių paskatų didinti energijos vartojimo efektyvumą matomumą ir informuotumą apie jas. Be to, valstybės narės turėtų:

   — įvertinti energijos vartojimo efektyvumo finansavimo sistemų padėtį savo šalyje ir

   — nustatyti steigiamo ar stiprinamo nacionalinio energijos vartojimo efektyvumo fondo kapitalizaciją.

([14]) Galutinės rekomendacijos, Europos piliečių forumas energijos vartojimo efektyvumo klausimais, https://citizens.ec.europa.eu/document/download/52a3608d-662c-4b0e-b463-684a9dbef302_lt?filename=Final%20recommendations%20European%20Citizens%60%20Panel%20on%20Energy%20Efficiency.pdf.

3. **Padidinti ilgalaikių finansinių priemonių ir derinamojo finansavimo sprendimų taikymo mastą**. Valstybės narės turėtų peržiūrėti esamą nacionalinę finansavimo sistemą, siekdamos sukurti ir panaudoti derinamojo finansavimo sprendimus, kuriuose mažų arba nulinių palūkanų paskolos ir valstybės garantijos sujungiamos į vieną operaciją, kuria teikiamos įvairių rūšių dotacijos – palūkanų ir garantijos mokesčių subsidijos, kapitalo nuolaidos, techninės pagalbos dotacijos, kurios kartu gali paskatinti privataus finansavimo pasiūlymų, finansinių produktų ir naujoviškų finansavimo priemonių rengimą. Be to, valstybės narės turėtų:

   — moduliuoti bendrą paramą dotacijomis, kad būtų sumažinta rizika ir kliūtys gauti finansavimą,

   — pasinaudoti tuo, kad energijos vartojimo efektyvumo finansinės priemonės, apimančios ir dotacijų komponentą, yra apyvartinių fondų pobūdžio,

   — remti konkrečių energijos vartojimo efektyvumo finansinių priemonių kūrimą ir

   — kuo geriau panaudoti ES biudžeto lėšas ir programas, kad būtų galima dideliu mastu taikyti finansines priemones.

4. **Diegti projektų rengimo pagalbos priemones ir remti vadinamųjų energijos vartojimo efektyvumo projektų telkėjų plėtrą** Tai apima vieno langelio principu veikiančius centrus, padedančius piliečiams ir įmonėms rengti ir telkti energijos vartojimo efektyvumo investicinius projektus, itin dideles energetinių paslaugų bendroves, energetikos bendrijas, projektų rengimo pagalbos priemones ir kitus projektų rengėjus. Turėtų būti remiami telkėjai, kad galėtų pasiektų kritinį dydį, siekiant sukurti tvirtą bankams priimtinų investicijų bazę. Valstybės narės raginamos pasinaudoti ES parama, pvz., per Europos pagalbos vietinei energetikai priemonę (ELENA), kad sukurtų nacionalines ar regionines techninės pagalbos ir projektų rengimo pagalbos priemones.

5. **Aktyviai dalyvauti Europos energijos vartojimo efektyvumo finansavimo koalicijos veikloje, kad būtų skatinamas glaudesnis ir veiksmingas bendradarbiavimas su finansų įstaigomis**. Tai apima jų nacionalinių centrų kūrimą ir jų įgaliojimų bei darbo programų nustatymą. Be to, valstybės narės turėtų:

   — steigti partnerystės organizacijas siekdami padėti komerciniams bankams geriau pasinaudoti investicijų į energijos vartojimo efektyvumą teikiama papildoma finansine nauda ir

   — remti finansų įstaigas ir raginti jas siūlyti vartotojams palankias energijos vartojimo efektyvumo finansavimo galimybes.

6. **Kuo geriau pasinaudoti fiskalinėmis paskatomis siekiant sutelkti privačiąsias investicijas į energijos vartojimo efektyvumą**. Vienas iš pagrindinių prioritetų turėtų būti fiskalinių priemonių ir subsidijų, kuriomis atgrasoma nuo investicijų į energijos vartojimo efektyvumo didinimą, pavyzdžiui, tų, kuriomis susaistoma su iškastiniu kuru grindžiamomis ir neefektyvaus energijos vartojimo technologijomis, panaikinimas ir fiskalinių priemonių, kurias taikant energijos vartojimo efektyvumo didinimo teikiama papildoma ekonominė nauda apmokestinama didesniais fiskaliniais mokesčiais, vengimas. Be to, valstybės narės turėtų nustatyti teigiamas fiskalines paskatas ir mokestines priemones investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą telkti.

7. **Skatinti plėtoti ir naudoti energijos vartojimo efektyvumui didinti skirtus skolinimo produktus ir privatųjį finansavimą, sudarant kredito sutartis**. Šie apima hipotekos paskolas energijos vartojimo efektyvumui didinti ir paskolas renovacijai, be kita ko, naudojant valstybės garantijas, kitas rizikos mažinimo priemones, mokesčių paskatas, mažmeninės bankininkystės sektoriaus vaidmens stiprinimą ir sutaupomos energijos kiekio vertinimą atliekant kreditingumo vertinimus. Laikantis naujos redakcijos EVE direktyvos (Direktyva (ES) 2023/1791), užtikrinti, kad finansų įstaigos siūlytų skolinimo produktus energijos vartojimo efektyvumui didinti plačiu mastu ir nediskriminuodamos, t. y. jie būtų propaguojami tradicinių finansinių produktų atžvilgiu, kai tai atitinka potencialių klientų interesus, ir būtų matomi ir prieinami vartotojams, be kita ko, pasitelkiant trečiųjų šalių subjektų ir valdžios institucijų paramą. Be to, valstybės narės turėtų:

   — sudaryti sąlygas bendros nuosavybės asociacijoms bendrai imti paskolas investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą finansuoti ir

   — teikti techninę pagalbą ir konsultacijas finansų įstaigoms, kad būtų stiprinami paskolų srities specialistų energijos vartojimo efektyvumui skirtų skolinimo produktų rinkodaros gebėjimai.

   Rinkos dalyviai turėtų:

   — kurti ir teikti rinkai skolinimo produktus, skirtus energijos vartojimo efektyvumui didinti, ir

   — teikti vartotojams palankius finansavimo ir skolinimo sprendimus energijos vartojimo efektyvumui didinti pagal EVE direktyvos 30 straipsnį.

8. **Sudaryti sąlygas būtinai reguliavimo sistemai ir remti naujoviškų finansavimo schemų kūrimą**. Schemos, kaip antai finansavimo mokant mokesčius ir apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas, turėtų būti rengiamos sudarant sąlygas atitinkamoms viešojo sektoriaus institucijoms panaudoti mokesčius ir kitas rinkliavas kaip skolos grąžinimo priemones, įtraukiant energetikos paslaugų teikėjus ir platintojus į energijos vartojimo efektyvumo priemonių finansavimą ir leidžiant grąžinti skolas apmokant sąskaitas už energiją. taip pat suteikiant galimybę susieti skolą su turtu ir perleisti ją nuosavybės teise. Konkrečiai, valstybės narės turėtų:

— įvertinti, ar pagal nacionalinę sistemą galima plėtoti finansavimo mokant mokesčius ir apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas schemas,

— nustatyti energijos tiekimo įmonių teisę finansuoti energijos vartojimo efektyvumo didinimą,

— nustatyti procedūras, kuriomis būtų užtikrintas grąžinimas taikant su turtu susijusius mokesčius ir skolos perleidimas kartu su nuosavybe,

— užtikrinti pakankamą pinigų srautą įgyvendinančiuose subjektuose (pvz., komunalinių paslaugų įmonėse, energetinių paslaugų bendrovėse) ir (arba) įsteigti nacionalinius ar vietos garantijų ir paramos fondus, kad būtų pasiektas mastas.

Rinkos dalyviai turėtų:

— kurti ir reklamuoti energijos vartojimo efektyvumo finansavimo apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas schemas, pirmenybę teikdami energijos tiekimo įmonių ir energetikos paslaugų bendrovių bendradarbiavimui.

9. **Šalinti kliūtis ir didinti energijos vartojimo efektyvumo finansavimą sudarant paslaugų sutartis ir skatinti energetinių paslaugų rinką**. Pavyzdžiai apima energijos vartojimo efektyvumo didinimą per veiklos išlaidas (OPEX), administracinių kliūčių ir kliūčių ESCO rinkos plėtrai šalinimą, rezultatais grindžiamų priemonių sverto poveikio panaudojimą, kaip antai sudarant sutartis dėl energinio naudingumo, ir kitus naujoviškus energetinių paslaugų sprendimus. Valstybės narės ir rinkos dalyviai turėtų:

— naudoti ES ir nacionalinio viešojo biudžeto paramą energetinių paslaugų bendrovių rinkai plėtoti, sudarant palankesnes sąlygas energetinių paslaugų bendrovių ir specialiosios paskirties energijos vartojimo efektyvumo įmonių finansavimui,

— propaguoti energetinių paslaugų bendrovių ir naujų rūšių sutarčių, pavyzdžiui, sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo paslaugų teikimo ir sutarčių dėl energinio naudingumo, kaip nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo politikos ramsčio, vaidmenį,

— skatinti atnaujinti teisės aktų sistemas ir viešuosius konkursus, kad būtų aiškiai pripažintas energetinių paslaugų bendrovių finansavimas ir sutartys dėl energijos vartojimo efektyvumo ir sudarytos palankesnės sąlygos juos taikyti, ir

— remti pažangios matavimo infrastruktūros, galinčios automatiškai stebėti energijos srautus ir taupymą, diegimą.

Rinkos dalyviai turėtų:

— pasinaudoti viešąja parama ir bendrąja ES rinka, kad būtų skatinama gyvybinga energijos vartojimo efektyvumo kaip paslaugos rinka, be kita ko, peržengiant ES vidaus sienas, ir

— plėtoti technologijų teikėjų, energijos skirstytojų, energetinių paslaugų bendrovių ir finansų įstaigų partnerystę.

10. **Taikyti ilgalaikes valstybės garantijas ir kitas rizikos mažinimo priemones, kuriomis galima padidinti galimybes gauti privatųjį finansavimą energijos vartojimo efektyvumui didinti**. Šios yra labai svarbios energijos vartojimo efektyvumo ekonominiam pagrįstumui didinti, nes padeda sumažinti bendrą investavimo riziką, remia kredito vertės didinimą, didina galimybes gauti finansavimą konkrečiose rinkose ir tam tikriems visuomenės segmentams, ir padeda pagrįsti konkurencingesnes palūkanų normas. Be to, valstybės narės turėtų nustatyti šalyje būdingą riziką ir rinkos dalyvių patiriamus sunkumus gauti finansavimą.

11. **Propaguoti refinansavimo galimybes ir remti antrinės energijos vartojimo efektyvumo rinkos plėtrą** pasitelkiant privačias finansų įstaigas. Tokiomis priemonėmis galėtų būti remiamos energetinių paslaugų bendrovių sutartims dėl energijos vartojimo efektyvumo skirtos forfeitingo ir faktoringo schemos, pakeitimo vertybiniais popieriais tikslais sujungiamos iš įvairių paskolų iniciatorių gautinos sumos, susijusios su energijos vartojimo efektyvumu, ir sudaromos palankesnės sąlygos steigti itin dideles energetinių paslaugų bendroves ar panašias organizacijas, kurios tarpininkautų tarp energetinių paslaugų bendrovių ir institucinių investuotojų. Be to, valstybės narės ir rinkos dalyviai turėtų:

— skatinti žaliųjų obligacijų rinkos plėtrą, atsižvelgdami į nacionalines aplinkybes, ir

— užmegzti ir stiprinti specialų dialogą su finansų įstaigomis dėl antrinės energijos vartojimo efektyvumo rinkos plėtojimo, ir

— remti specialių energijos vartojimo efektyvumo refinansavimo priemonių kūrimą.

12. **Gerinti energijos vartojimo efektyvumo duomenų rinkimą.** Tai apima duomenis apie investicijų į energijos vartojimo efektyvumą finansinius rezultatus ir duomenis, kuriais pagrindžiamos energijos taupymo stebėsenos ir tikrinimo priemonės. Valstybės narės ir rinkos dalyviai turėtų padėti rengti, suderinti, standartizuoti ir supaprastinti projektų reitingavimo metodikas, įskaitant su energija nesusijusios naudos vertinimą ir energijos taupymo stebėsenos bei tikrinimo priemones, nes tai labai svarbu siekiant didinti investuotojų pasitikėjimą ir tikrumą, ir užtikrinti sutaupytos energijos, kaip prekės, kuria galima prekiauti biržoje, piniginę vertę.

Įgyvendindamos šią rekomendaciją, valstybės narės ir rinkos dalyviai turėtų tinkamai atsižvelgti į šios rekomendacijos priedą, kur pateikiamos išsamios gairės dėl konkrečių politikos ir finansavimo priemonių, skirtų privačiosioms investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą sutelkti, įskaitant konkrečius rekomenduojamus veiksmus, pagrįstas aplinkybes ir sėkmingo naudojimo atvejų pavyzdžius.

Priimta Briuselyje 2026 m. kovo 10 d.

Komisijos vardu
Dan JØRGENSEN
Komisijos narys

PRIEDAS

1. ĮVADAS

Šiame Komisijos rekomendacijos dėl privačiųjų investicijų į energijos vartojimo efektyvumą skatinimo (toliau – rekomendacija) priede pateikiama išsami informacija apie konkrečias politikos ir finansavimo priemones, skirtas privačiosioms investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą sutelkti. Jame nustatomi pagrindiniai veiksmai ir pateikiama sėkmingų atvejų pavyzdžių, siekiant padėti valstybėms narėms nustatyti konkrečius veiksmus ir finansavimo schemas.

Šios priemonės suskirstytos į dvi dalis pagal du tarpusavyje susijusius veiksnius, kuriais siekiama pritraukti privačiųjų investicijų:

1) skatinti ir telkti bendrą investicijų į energijos vartojimo efektyvumą paklausą;

2) gerinti energijos vartojimo efektyvumo, investicijų rizikos mažinimo ir refinansavimo galimybių finansavimo pasiūlą.

Pirmas skirsnis susijęs su pagrindinio teksto 2–6 rekomendacijomis, o antras skirsnis – su 7–12 rekomendacijomis. **Pirma rekomendacija** sukurti ilgalaikę viešojo finansavimo paramos sistemą energijos vartojimo efektyvumui didinti yra būtina sąlyga siekiant parengti papildomus veiksmus, kuriais būtų galima toliau telkti privačiąsias investicijas ir apskritai stiprinti energijos vartojimo efektyvumo ekonominį pagrįstumą.

Atsižvelgiant į esamus valstybių narių reguliavimo ir valdymo skirtumus ir skirtingą jų energijos vartojimo efektyvumo finansavimo praktiką bei privataus energijos vartojimo efektyvumo finansavimo pasiūlymų plėtojimą, šiame priede pateiktas rekomendacijas reikės pritaikyti prie konkrečios kiekvienos valstybės narės nacionalinės ir regioninės energijos vartojimo efektyvumo ir valdymo sistemos.

Siekdama parengti rekomendaciją ir rengdama susijusią bendrą ataskaitą „Energijos vartojimo efektyvumo finansavimas Europoje. Viešųjų išlaidų energijos vartojimo efektyvumui vertinimas“ Komisija, padedant nacionalinėms valdžios institucijoms, nustatė ir įvertino daugiau kaip 400 viešojo finansavimo schemų, kuriomis remiamos investicijos į energijos vartojimo efektyvumą 27 ES valstybėse narėse, įskaitant ES bendrai finansuojamas schemas ([1]). Remiantis bendra ataskaita, energijos vartojimo efektyvumui remti valstybės narės daugiausia naudoja negrąžintino finansavimo schemas. Alternatyvūs sprendimai, susiję su grąžintino finansavimo schemoms, kurias taikant galima pritraukti daugiau privačiųjų investicijų, yra mažiau paplitę. Bendroje ataskaitoje pažymima, kad metinės investicijos, kurių reikia 2030 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslams pasiekti, 2021–2030 m. laikotarpiu sudaro 370 mlrd. EUR per metus ir kad prognozuojamas energijos vartojimo efektyvumo tikslams pasiekti reikalingų investicijų atotrūkis yra maždaug 170 mlrd. EUR per metus. Tai turi būti susiję su ES biudžeto ištekliais energijos vartojimo efektyvumui didinti, kurie 2021–2027 m. daugiametėje finansinėje programoje, palyginti su 2014–2020 m. laikotarpiu, padidėjo 491 %, t. y. nuo 26,5 mlrd. EUR iki 156,6 mlrd. EUR, o didžioji šio padidėjimo dalis susijusi su Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemone (EGADP). Ataskaitoje daroma išvada, kad ES ir nacionalinio viešojo biudžeto ištekliai energijos vartojimo efektyvumui didinti yra labai svarbūs, tačiau jais gali būti padengta tik nedidelė investicijų atotrūkio dalis (14,4 %). Todėl reikėtų kuo geriau išnaudoti skatinamąjį viešojo finansavimo poveikį didinant jo veiksmingumą ir efektyvumą, kad būtų sutaupyta daugiau energijos ir pritraukta daugiau privačiojo kapitalo.

2. SKATINTI IR TELKTI INVESTICIJŲ Į ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMĄ PAKLAUSĄ

Investicijų paklausos aktyvinimas ir telkimas yra pagrindinis žingsnis siekiant sutelkti privatųjį finansavimą investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą. Todėl reikia sukurti patikimas investicijų bazes ir skatinti energijos vartojimo efektyvumo paklausą, kad tokios priemonės taptų patrauklesnės privatiesiems investuotojams. ES valstybėms narėms tenka svarbus vaidmuo skatinant ir telkiant investicijų į energijos vartojimo efektyvumą paklausą. Tolesnis skyrius susijęs su pagrindinio teksto 2–6 rekomendacijomis.

2.1. **2 rekomendacija. Įsteigti arba sustiprinti nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo fondą arba lygiavertes priemones**

Siekiant remti energijos vartojimo efektyvumo priemonių įgyvendinimą ir užtikrinti valstybių narių įnašus siekiant 2030 m. ES energijos vartojimo efektyvumo tikslų, labai svarbu sutelkti įvairius finansavimo srautus ir techninę bei finansinę paramą nacionaliniame energijos vartojimo efektyvumo fonde (toliau – NEVEF) arba lygiavertėje priemonėje, pavyzdžiui, nacionaliniuose skatinamojo finansavimo bankuose. Toks fondas gali padėti stiprinti nacionalinį koordinavimą ir centralizuotą finansavimo paramą, sutelkti ekspertines žinias apie energijos vartojimo efektyvumo finansavimą, palengvinti įvairių finansavimo schemų ir viešosios finansinės paramos šaltinių derinimą ir geriau sujungti investicijų bazes, suderinant tinkamumo finansuoti, stebėsenos ir tikrinimo taisykles.

([1]) Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai. Ataskaita dėl energijos vartojimo efektyvumo finansavimo Europoje. Viešųjų išlaidų energijos vartojimo efektyvumui ir pastatų energiniam naudingumui vertinimas, COM(2026) 118.

Nacionalinio energijos vartojimo efektyvumo fondo vaidmuo prisidedant prie ES energijos vartojimo efektyvumo tikslų įgyvendinimo nustatytas naujos redakcijos EVE direktyvos 30 straipsnyje ([2]). Naujos redakcijos EVE direktyvos 30 straipsnyje taip pat numatyta galimybė įvykdyti kai kuriuos energijos vartojimo efektyvumo reikalavimus skiriant finansinį įnašą į nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo fondą ([3]).

2024 m. duomenimis, 16 iš 27 valstybių narių turėjo nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo fondą arba panašų subjektą ([4]). Vis dėlto šios nacionalinės finansavimo priemonės labai skiriasi pagal finansavimo apimtį ir teikiamos finansavimo paramos rūšį, o daugelis jų, regis, neveikia arba naudojamos nepakankamu mastu.

Nacionalinio energijos vartojimo efektyvumo fondo ar panašaus fondo įsteigimas arba atnaujinimas yra svarbus žingsnis siekiant pagerinti nacionalinę finansavimo sistemą ir paskatinti privačiąsias investicijas į energijos vartojimo efektyvumą. Toks specialus subjektas gali pagerinti finansavimo priemonių ir mechanizmų koordinavimą ir telkimą, sutelkdamas viešuosius išteklius ir diegdamas derinamojo finansavimo sprendimus, pasinaudodamas dotacijų ir paskolų konkrečioms investicijoms deriniu. Be to, sutelkdamas technines ir finansines ekspertines žinias, toks fondas gali teikti techninę pagalbą didelio masto energijos vartojimo efektyvumo projektams ir bandomiesiems novatoriškiems energijos vartojimo efektyvumo finansavimo sprendimams.

Viena iš pagrindinių kliūčių, trukdančių panaudoti derinamąjį finansavimą energijos vartojimo efektyvumui didinti, yra nepakankamas dotacijų programų ir finansinių priemonių, pavyzdžiui, lengvatinių paskolų, valstybės garantijų ar kitų rizikos mažinimo sprendimų, koordinavimas. Dotacijos dažnai išstumia kitas finansines priemones, ypač kai nėra aiškių negrąžintinos ir grąžintinos paramos mechanizmų skiriamųjų ribų. Sutelkus išteklius ir ekspertines žinias viename naujame arba jau esamame nacionalinio lygmens subjekte galima geriau koordinuoti įvairius finansavimo srautus, be kita ko, suderinant taisykles ir procedūras, taikomas vertinant priemonių tinkamumą finansuoti, stebint ir tikrinant sutaupytos energijos kiekį. Patobulinus ir supaprastinus nacionalines paramos investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą sistemas, daugeliu atvejų bus galima sumažinti sandorių išlaidas, padidinti skaidrumą ir užtikrinti ilgalaikį pramonės suinteresuotųjų subjektų ir finansų įstaigų matomumą nacionalinėje energijos vartojimo efektyvumo rinkoje, taip užtikrinant, kad energijos vartojimo efektyvumo ekonominis pagrindimas taptų patrauklesnis.

Be to, sutelkus energijos vartojimo efektyvumo finansavimo ekspertines žinias nacionaliniame energijos vartojimo efektyvumo fonde, gali pagerėti duomenų apie investicijas į energijos vartojimo efektyvumą rinkimo koordinavimas ir bendradarbiavimas su privačiojo sektoriaus finansų įstaigomis. Be to, bus galima teikti tikslinę grįžtamąją informaciją nacionalinės ir Europos politikos formuotojams apie investicijų į energijos vartojimo efektyvumą didinimą. Nacionalinio energijos vartojimo efektyvumo fondo koordinavimo ir informacijos rinkimo vaidmuo neatsiejamas nuo valdžios institucijų, finansų įstaigų ir energijos vartojimo efektyvumo pramonės nacionalinio lygmens partnerystės skatinimo siekiant geriau koordinuoti viešąsias paskatas ir paramos schemas su privačiojo finansavimo sprendimais. Tokia partnerystės veikla taip pat gali būti vykdoma per nacionalinius centrus, įsteigtus Europos energijos vartojimo efektyvumo finansavimo koalicijoje ([5]).

Atsižvelgiant į tai, pagrindiniai veiksmai, kuriais remiamas energijos vartojimo efektyvumo finansavimo srautų ir finansavimo ekspertinių žinių telkimas:

— **įvertinti energijos vartojimo efektyvumo finansavimo schemų padėtį** šalyje, siekiant nustatyti, ar didesnis finansavimo išteklių telkimas ir viešojo finansavimo paramos koordinavimas gali padėti sumažinti sandorių išlaidas ir kartu padidinti investicijų į energijos vartojimo efektyvumą patrauklumą ir matomumą privačiojo sektoriaus investuotojams,

([2]) Naujos redakcijos EVE direktyvos 30 straipsnio 12 dalyje nacionalinis energijos vartojimo efektyvumo fondas (NEVEF) apibrėžiamas kaip subjektas, padedantis nacionaliniu lygmeniu įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo priemones ir užtikrinti nacionalinį įnašą siekiant 2030 m. ES energijos vartojimo efektyvumo tikslų.

([3]) Daugiau informacijos apie tai, kaip valstybės narės gali pasinaudoti finansinio įnašo galimybe, pateikta 2023 m. gruodžio 12 d. Komisijos rekomendacijoje dėl Direktyvos (ES) 2023/1791 dėl energijos vartojimo efektyvumo (naujos redakcijos EVED) 30 straipsnio nuostatų dėl nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo fondų, finansavimo ir techninės paramos perkėlimo į nacionalinę teisę (OL C, C/2023/1553, 2023 12 19, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1553/oj) (C/2023/1553), kur pateikiama išsamesnė informacija apie nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo fondų steigimo politikos galimybes ir finansinio įnašo į nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo fondą galimybes, kad būtų įvykdyta dalis energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų.

([4]) 16 valstybių narių, įsteigusių nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo fondą ar panašų subjektą, yra Bulgarija, Čekija, Vokietija, Ispanija, Kroatija, Italija, Airija, Kipras, Latvija, Lietuva, Malta, Nyderlandai, Portugalija, Rumunija, Slovėnija, Slovakija.

([5]) Europos energijos vartojimo efektyvumo finansavimo koalicija yra Komisijos iniciatyva, kuria sutelkiamos ES šalys, finansinės institucijos ir atitinkami suinteresuotieji subjektai, kad būtų galima nustatyti veiksmus, kaip konkrečiai pagerinti privatųjį energijos vartojimo efektyvumo finansavimą. Daugiau informacijos galima rasti adresu: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/financing/european-energy-efficiency-financing-coalition_lt.

— **įsteigti arba sustiprinti esamą nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo fondą ar panašų subjektą**. Fondui turėtų būti suteikti aiškūs įgaliojimai sutelkti energijos vartojimo efektyvumo finansavimą įvairiuose sektoriuose, be kita ko, esamo būsto fondo renovacijai ir pastatų paskirties keitimui į efektyviai energiją vartojančių būstų projektus. Tai galima pasiekti sukuriant specialią struktūrą, kuriai būtų suteikti specialūs įgaliojimai sutelkti investicijas į energijos vartojimo efektyvumą esamose kapitalo investicijas skatinančiose įstaigose ar už jų ribų, siekiant valdyti ES ir nacionalinę viešojo finansavimo paramą energijos vartojimo efektyvumui didinti. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad ši struktūra turėtų reikiamų ekspertinių žinių, kad galėtų veiksmingai vykdyti savo įgaliojimus,

— **nustatyti nacionalinio energijos vartojimo efektyvumo fondo kapitalizaciją**, pavedant jam ilgalaikių nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo programų finansavimo, derinamojo finansavimo sprendimų kūrimo ir energijos vartojimo efektyvumo finansavimui skirtos techninės pagalbos teikimo užduotis. Fondas gali būti kapitalizuojamas naudojant įvairias priemones, įskaitant viešąjį biudžetą ir ES ir (arba) nacionalines viešosios paramos programas, iš ilgalaikių energijos vartojimo efektyvumo finansinių priemonių gautinas sumas, pajamas iš energijos taupymo sertifikatų aukcionų, rengiamų pagal nacionalines energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemas (EVEĮS), apyvartinius taršos leidimus pagal ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą, prekiaujant baltaisiais sertifikatais arba pritraukiant privatųjį finansavimą kapitalo rinkose, pavyzdžiui, pervedant iš energijos taupymo gautinas sumas antrinėje rinkoje veikiantiems instituciniams investuotojams,

— **didinti nacionalinio energijos vartojimo efektyvumo fondo ar panašaus subjekto vaidmenį** teikiant techninę pagalbą didelio masto investiciniams projektams, renkant duomenis, vertinant energijos vartojimo efektyvumo rinkos ir investicijų plėtrą ir teikiant ekspertų konsultacijas dėl finansinių priemonių, novatoriškų finansavimo sprendimų ir politikos, be kita ko, per Europos energijos vartojimo efektyvumo finansavimo koalicijos nacionalinius centrus.

Sėkmingi nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo fondų pavyzdžiai yra Latvijos įmonė „ALTUM“ ([6]), kuri sujungia energijos vartojimo efektyvumo finansavimo paramą ir ekspertines žinias esamoje nacionalinėje priemonėje, ir Ispanijos nacionalinis energijos vartojimo efektyvumo fondas ([7]), įsteigtas nacionaliniams energijos taupymo įpareigojimams vykdyti, kartu plečiant savo veiklą.

2.2. **3 rekomendacija. Padidinti ilgalaikių finansinių priemonių ir derinamojo finansavimo sprendimų taikymo mastą**

Rengdama ataskaitą „Energijos vartojimo efektyvumo finansavimas Europoje“, Komisija apžvelgė energijos vartojimo efektyvumo finansavimo lygį 27 ES valstybėse narėse ir įvertino esamas energijos vartojimo efektyvumo finansavimo sistemas, finansuojamas tiek ES, tiek nacionalinėmis lėšomis. Iš 426 energijos vartojimo efektyvumo finansavimo schemų, nustatytų 27 ES valstybėse narėse 2014–2024 m. laikotarpiu, tik 25 % buvo naudojamos finansinės priemonės, įskaitant derinamojo finansavimo paramą, pagal kurią derinamos dotacijos ir paskolos įgyvendinant vieną veiksmą. Likusią 75 % dalį sudarė negrąžintino finansavimo schemos, pavyzdžiui, dotacijos ir mokesčių kreditai. Tik keliose valstybėse narėse finansinės priemonės ir derinamojo finansavimo sprendimai sudarė daugiau kaip 30 % viešojo finansavimo paramos energijos vartojimo efektyvumui didinti.

Nors dotacijomis grindžiamos schemos, mokesčių kreditai ir kitų formų negrąžintinos subsidijos nebūtinai trukdo sutelkti privačiąsias investicijas, jų sverto koeficientai dažnai yra mažesni, o dotacijų intensyvumo normos – didesnės, palyginti su finansinėmis priemonėmis ir derinamojo finansavimo sprendimais. Dėl to iš energijos vartojimo efektyvumo finansavimo gali būti išstumtas privatusis kapitalas. Be to, dotacijų ir subsidijų programos, kurios labai priklausomo nuo valstybių narių fiskalinio pajėgumo ir ES biudžeto įnašų, gali lemti netolydų požiūrį, trukdantį sukurti klestinčią energijos vartojimo efektyvumo rinką. Be to, palyginti su finansinėmis priemonėmis ir derinamojo finansavimo sprendimais, taikant dotacijomis grindžiamas programas ir mokesčių kreditus neįtraukiamos kapitalo rinkos ir nepritraukiami privatieji investuotojai, o dažnai šios priemonės priklauso tik nuo privačiojo bendro finansavimo iš nuosavų išteklių ir dotacijų

([6]) Latvijos valstybės valdoma įmonė „ALTUM“ suteikia įmonėms ir namų ūkiams galimybę gauti finansinių išteklių, teikiamų paskolų, garantijų ir investicijų į rizikos kapitalo fondus pavidalu. Valstybės paramos programų įgyvendinimo finansavimą sudaro ES lėšos ir nacionalinis viešasis finansavimas, taip pat finansavimas, kurį „ALTUM“ gauna iš tarptautinių institucijų ir kapitalo rinkų. „ALTUM“ tenka labai svarbus vaidmuo remiant investicijas į energijos vartojimo efektyvumą, nes ji sujungia finansavimo paramą privatiems asmenims ir įmonėms, sprendžiant klausimus, susijusius su energijos vartojimo efektyvumu tiek pastatuose, tiek pramonėje, kartu teikdama paramą, kurią sudaro dotacijų programos, lengvatinės paskolos, valstybės garantijos ir techninė pagalba. Daugiau informacijos galima rasti adresu: https://www.altum.lv/en/.

([7]) Ispanijos nacionalinis energijos vartojimo efektyvumo fondas (FNEE) finansuoja nacionalines energijos vartojimo efektyvumo iniciatyvas pagal EVE direktyvos 30 straipsnį. 2014 m. įsteigtą FNEE Ekologinės pertvarkos ir demografinių iššūkių ministerijos vardu valdo Energijos įvairinimo ir taupymo institutas (IDAE). FNEE teikia ekonominę ir finansinę paramą, techninę pagalbą, mokymo paslaugas ir informaciją, siekdama didinti energijos vartojimo efektyvumą įvairiuose sektoriuose ir jų indėlį siekiant nacionalinio energijos taupymo tikslo pagal EVE direktyvos 8 straipsnį. FNEE priklauso Ispanijos nacionalinei energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemai, pagal kurią įpareigotosioms šalims (prekybos dujomis ir elektra įmonėms, didmeninės prekybos naftos produktais įmonėms ir didmeninės prekybos suskystintomis naftos dujomis įmonėms) nustatomi metiniai nacionaliniai energijos taupymo įpareigojimai. Kad įvykdytų šiuos įpareigojimus, įpareigotosios šalys turi mokėti minimalų metinį finansinį įnašą į FNEE. Likusią įpareigojimų dalį galima įvykdyti savanoriškai įsigyjant energijos taupymo sertifikatus arba skiriant papildomą finansinį įnašą į fondą. Daugiau informacijos galima rasti adresu: https://www.idae.es/ayudas-y-financiacion/fondo-nacional-de-eficiencia-energetica.

gavėjų santaupų. Paradoksalu, bet teikiant negrąžintiną finansavimą sukuriama kliūčių gauti finansavimą tiems, kurie neturi pakankamai nuosavų išteklių reikiamam bendram finansavimui padengti arba, mokesčių kreditų schemų atveju, neturi pakankamai didelių apmokestinamųjų pajamų, kad galėtų pasinaudoti schema. Tai gali turėti regresinį poveikį fiskalinei politikai, kai galimybės gauti viešąsias subsidijas didėja kartu su apmokestinamosiomis pajamomis.

Be to, investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą dažnai trukdo didelė rizika ir sunkumas gauti finansavimą. Taip gali nutikti tam tikruose rinkos segmentuose, pavyzdžiui, mažas pajamas gaunančiuose namų ūkiuose, daugiabučiuose pastatuose ar MVĮ, arba kai investuojama į platesnio užmojo energijos taupymą ar diegiamos naujos technologijos. Naudojant paramą dotacijomis kartu su paskolomis ir kitomis rizikos mažinimo priemonėmis, pavyzdžiui, valstybės garantijomis, galima sumažinti susijusią riziką.

Todėl, siekdamos pritraukti daugiau privačiojo kapitalo energijos vartojimo efektyvumui didinti ir kartu užtikrinti plačias galimybes gauti ilgalaikę finansinę paramą, valstybės narės **turėtų plačiu mastu taikyti finansines priemones, visų pirma didelio masto derinamojo finansavimo schemas, pagal kurias derinamos dotacijos ir finansinės priemonės, įskaitant paskolas ir valstybės garantijas**. Tai galima pasiekti sukuriant ilgalaikes nacionalines energijos vartojimo efektyvumo finansines priemones, kad būtų suteiktos ilgalaikio finansavimo galimybės, be kita ko, steigiant apyvartinius fondus ir koreguojant paramą dotacijomis, kad būtų patenkinti tikslinių paramos gavėjų poreikiai.

Nustačius didelio masto ilgalaikes finansines priemones taip pat bus galima bendradarbiauti su rinkos dalyviais – finansų įstaigomis, energetinių paslaugų bendrovėmis, trečiųjų šalių finansuotojais ir projektų plėtotojais – ir suteikti stabilią ir ilgalaikę perspektyvą kuo didesniu mastu derinti viešojo ir privačiojo sektorių įnašus. Šios priemonės turėtų būti prieinamos įvairiems sektoriams ir gali veikti kaip apyvartiniai fondai, reguliariai refinansuojami viešosiomis lėšomis.

Šios priemonės taip pat turėtų būti derinamos su specialia techninės pagalbos parama, kad būtų sukurtos konkrečios energijos vartojimo efektyvumo finansinės priemonės, skatinamas privačiojo sektoriaus finansų įstaigų ir energetinių paslaugų bendrovių (ESCO) dalyvavimas ir taikomi novatoriški finansavimo sprendimai, pavyzdžiui, sutartys dėl energijos vartojimo efektyvumo ir energijos vartojimo efektyvumas kaip paslauga.

Siekiant veiksmingai plėtoti energijos vartojimo efektyvumo finansines priemones, grąžintinos ir lengvatinės paskolos ir valstybės garantijos turėtų būti derinamos su specialia parama dotacijomis, pritaikyta prie konkrečių kriterijų, pavyzdžiui, energijos vartojimo efektyvumo didinimo masto, tikslinio gyventojų segmento arba turto, kuriam skiriama parama, rūšies (pvz., prasčiausio energinio naudingumo pastatų ir daugiabučių pastatų renovacija). Pirmenybė turėtų būti teikiama mišriems finansavimo sprendimams, pagal kuriuos būtų naudojamos viešosios dotacijos, kad būtų užtikrintos galimybės gauti finansavimą ir sumažinta platesnio užmojo investicijų rizika. Nacionaliniai energijos vartojimo efektyvumo fondai ar panašūs subjektai turi geras galimybes tokias ilgalaikes finansines priemones, pagal kurias paskolos ar garantijos derinamos su dotacijų komponentais įgyvendinant vieną energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmą.

Pavyzdžiui, kalbant apie sanglaudos politikos fondus, Komisija ir Europos investicijų banko (EIB) konsultavimo paslaugų platforma „Fi-compass“ ([8]) parengė pasiteisinusį energijos vartojimo efektyvumo finansinės priemonės su dotacijų komponentu modelį, pagal kurį finansinę priemonę įgyvendinantis subjektas teikia ir finansinės priemonės paskolos, ir dotacijos komponentą.

Viena iš pagrindinių finansinių priemonių, apimančių paskolas, garantijas, dotacijas ir techninę pagalbą, pridėtinės vertės dalių yra jų apyvartinio fondo potencialas ir ilgalaikė perspektyva. Taikant tokias finansines priemones platesniu mastu užtikrinamas stabilumas ir nuspėjamumas, o tai padeda kurti klestinčią energijos vartojimo efektyvumo rinką. Ji suteikia galimybę finansines priemones valdančiai finansų institucijai grąžintiną sumą (atėmus paramą dotacijomis ir kitas rizikos mažinimo priemones) reinvestuoti į naujas investicijas į energijos vartojimo efektyvumą. Nors viešąjį fondą, teikiantį išteklius finansinėms priemonėms, reikės periodiškai rekapitalizuoti, jis gali nuolat reinvestuoti į naujas energijos vartojimo efektyvumo priemones, todėl apyvartiniai fondai yra perspektyvus privačiųjų investicijų sutelkimo modelis.

Atsižvelgiant į tai, pagrindiniai veiksmai, kuriais remiamas finansinių priemonių ir derinamojo energijos vartojimo efektyvumo finansavimo sprendimų diegimas:

Gerokai didesniu mastu naudoti viešąsias finansines priemones investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą finansuoti pagal nacionalinę finansavimo sistemą ir nacionaliniame energijos vartojimo efektyvumo fonde arba lygiavertėje priemonėje, kad nacionalinei energijos vartojimo efektyvumo vertės grandinei ir potencialiems paramos gavėjams būtų suteikta ilgalaikių investicijų perspektyva.

([8]) Platformos „FI-compass“ parengtas modelis, skirtas energijos vartojimo efektyvumo finansinei priemonei su dotacijos komponentu (2022 m. gegužės mėn.): https://www.fi-compass.eu/library/how-to/model-financial-instrument-grant-component-support-energy-efficiency.

Parengti derinamojo finansavimo sprendimus, pagal kuriuos paskolos, valstybės garantijos ir parama dotacijomis būtų derinamos įgyvendinant vieną veiksmą. Mažinti kliūtis, trukdančias gauti finansinę paramą energijos vartojimo efektyvumui didinti, nustatant finansines priemones, į kurias būtų įtrauktas dotacijų komponentas, arba sudarant sąlygas derinti įvairius finansavimo srautus, teikiant paskolas, valstybės garantijas ir paramą dotacijomis toms pačioms investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą.

Pakoreguoti bendrą paramą dotacijomis, kad būtų sumažinta suvokiama rizika ir kliūtys gauti finansavimą, remiantis tokiais veiksniais kaip namų ūkių pajamų lygis, tikslinio turto vertė arba investicijų dydis. Pavyzdžiui, bendrą paramą dotacijomis galima padidinti investicijoms, skirtoms mažas pajamas gaunantiems ir pažeidžiamiems namų ūkiams, prasčiausio energinio naudingumo pastatams, labai mažoms įmonėms ir MVĮ, arba investicijoms, skirtoms prasčiausio energinio naudingumo pastatų esminei energinei renovacijai arba didelio masto investicijų į energijos vartojimo efektyvumą programoms, kuriomis siekiama sutaupyti daug energijos.

Pasinaudoti tuo, kad energijos vartojimo efektyvumo finansinės priemonės yra apyvartinių fondų pobūdžio, ir kartu taikyti dotacijų komponentą. Suteikti pradinę viešojo kapitalo injekciją ir sudaryti sąlygas finansavimo institucijai reinvestuoti grąžinamas lėšas į kitas energijos vartojimo efektyvumo priemones, kurioms reikia mažai papildomų biudžeto lėšų arba jų visai nereikia, suteikiant finansavimo priemonei ilgalaikę perspektyvą.

Remti konkrečių energijos vartojimo efektyvumo finansinių priemonių kūrimą, veiksmingai išnaudojant energetinių paslaugų bendrovių rinkos, finansų įstaigų ir didelio turto savininkų, pavyzdžiui, valdžios institucijų, valstybės valdomų įmonių, įskaitant viešojo būsto teikėjus, ir didelių nekilnojamojo turto bendrovių bendradarbiavimo teikiamus pranašumus.

Peržiūrėti esamą nacionalinę finansavimo sistemą ir sudaryti sąlygas įvairių finansavimo šaltinių dotacijas, paskolas ir valstybės garantijas sujungti į vieną bendrą investiciją į energijos vartojimo efektyvumą. Taip bus pašalintos esamos finansavimo kliūtys, pavyzdžiui, skirtingos tinkamumo finansuoti ir mokėjimų taisyklės ir ribotas vidaus koordinavimas įgyvendinant energijos vartojimo efektyvumo finansavimo paramos programas.

Kuo geriau panaudoti ES biudžeto lėšas ir programas, kad būtų galima dideliu mastu taikyti finansines priemones. Apsvarstyti galimybę šiuo tikslu naudoti Socialinį klimato fondą ir nacionalines pajamas iš ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (tiek esamos ATLPS 1, tiek būsimos ATLPS 2).

2.3. **4 rekomendacija. Diegti projektų rengimo pagalbos priemones ir remti energijos vartojimo efektyvumo projektų telkėjų plėtrą**

Viena iš pagrindinių kliūčių, trukdančių pritraukti privačiųjų kapitalo investicijų į energijos vartojimo efektyvumą, yra dažnai nedidelis investicijų bazės patrauklumas. Dėl palyginti mažos investicijų į energijos vartojimo efektyvumą apimties ir fragmentiškumo jos yra sudėtingesnės ir mažiau patrauklios privatiesiems investuotojams, palyginti su kitomis investicijomis.

Siekiant pritraukti daugiau privačiųjų kapitalo investicijų, labai svarbu patenkinti investicijų paklausą ir pagerinti investicijų į energijos vartojimo efektyvumą bazės kokybę. Valstybės narės turėtų remti i) techninės pagalbos, skirtos finansinėms priemonėms, kuriomis sujungiami nedidelio masto energijos vartojimo efektyvumo projektai ir energinė renovacija, kurti, ir ii) specialios projektų rengimo pagalbos, skirtos padėti turto savininkams, vietos valdžios institucijoms, valstybės valdomoms įmonėms, komercinės paskirties nekilnojamajam turtui ir įmonėms rengti didelio masto investicinius projektus, teikimą.

Centralizuojant techninės pagalbos paramą yra daug galimybių telkti investicijas į energijos vartojimo efektyvumą ir standartizuoti konkrečių duomenų apie jų energinį ir finansinį veiksmingumą rinkimą. Taip galima užtikrinti didesnį energijos vartojimo efektyvumo projektų patrauklumą privatiesiems investuotojams, taip pat būtų skatinamas refinansavimas ir pakeitimas vertybiniais popieriais antrinėje rinkoje.

Projektų rengimo ir techninės pagalbos priemonių reputacija yra svarbi pritraukiant privatųjį kapitalą ir padeda privatiesiems investuotojams labiau pasitikėti investicijų į energijos vartojimo efektyvumą kreditingumu. Tos priemonės kartu su vieno langelio principu veikiančiais konsultacijų centrais gali atlikti vietoje veikiančių investicijų į energijos vartojimo efektyvumą ambasadorių vaidmenį ir padėti šalinti pagrindines mažos investicijų paklausos priežastis. Taikant tas priemones galima bendradarbiauti su valdžios institucijomis ir vietos įmonėmis, siekiant skatinti investicijų į energijos vartojimo efektyvumą finansavimą ir įvairių finansavimo srautų derinimą su konkrečiomis investicijomis. Jos taip pat gali padėti įveikti privačiųjų investuotojų suvokiamą investavimo į bendrą energijos vartojimo efektyvumo projektų finansavimą riziką, nes rengiant projektą naudojama techninės pagalbos priemone užtikrinamas pasitikėjimas ir geras vardas. Nacionaliniu lygmeniu specializuotiems energijos vartojimo efektyvumo finansavimo subjektams, pavyzdžiui, nacionaliniams energijos vartojimo efektyvumo fondams ar pan., gali tekti svarbus vaidmuo didinant investicinių projektų kredito reitingą, didinant investuotojų pasitikėjimą ir pritraukiant tarpvalstybinius ir specializuotus investuotojus.

Labai svarbus techninės pagalbos ir projektų rengimo pagalbos priemonių vaidmuo taip pat paminėtas naujos redakcijos EVE direktyvos 30 straipsnio 2 dalyje, kur reikalaujama, kad Komisija padėtų valstybėms narėms kurti projektų rengimo pagalbos priemones, kuriomis būtų galima išplėsti investicijų į energijos vartojimo efektyvumą bazę ir padidinti privačiųjų investuotojų pasitikėjimą investicijomis į energijos vartojimo efektyvumą ir šių investicijų patrauklumą. Komisija tokią paramą teikia pasitelkdama:

Europos pagalbos vietinei energetikai priemonę (ELENA) ([9]), kurią Komisijos vardu įgyvendina EIB ir kuri apima paramą valstybėms narėms, kuria siekiama **padėti joms rengti savo techninės pagalbos priemones nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis, remiantis ELENA modeliu**;

programos LIFE paprogramę „Perėjimas prie švarios energijos“, pagal kurią viešiesiems ir privatiesiems projektų rengėjams teikiama techninė projektų rengimo pagalba, kad jie galėtų kaupti technines, ekonomines ir teisines ekspertines žinias, reikalingas tvariems didelio masto investicijų į energetiką projektams įgyvendinti;

programą „Sanglauda pertvarkai užtikrinti“ (C4T) ([10]), pagal kurią teikiama ekspertų parama ES valstybėms narėms, regionams ir vietos valdžios institucijoms, padedant jiems įgyvendinti sanglaudos politikos investicijas pagal 2 politikos tikslą (PT2), įskaitant investicijas, nukreiptas į energijos vartojimo efektyvumą. Paramos paslaugos apima strategijos rengimą, stebėsenos gerinimą, suinteresuotųjų subjektų įtraukimą, finansavimo galimybių nustatymą, paramą rengiant kvietimus teikti pasiūlymus ir gebėjimų stiprinimą;

platformą „Fi-compass“ ([11]), kuri teikia techninę pagalbą vadovaujančiosioms institucijoms, padėdama joms atlikti galimybių studijas, *ex ante* vertinimus, atvejų tyrimus ir kitą parengiamąjį darbą, būtiną finansinėms priemonėms parengti;

„InvestEU“ konsultacijų centrą ([12]) ir tokias iniciatyvas kaip JASPERS ([13]), pagal kurias teikiama techninė pagalba (viešiesiems ir privatiems) projektų rengėjams, padedant jiems rengti bankams patrauklius renovacijos projektus.

Panašiai, **vieno langelio principu veikiantiems namų renovacijos ir energijos vartojimo efektyvumo MVĮ centrams gali tekti labai svarbus vaidmuo didinant investicijų į energijos vartojimo efektyvumą paklausą**. Jie teikia technines, administracines ir finansines konsultacijas asmenims ir įmonėms, padėdami jiems rengti energijos vartojimo efektyvumo investicinius projektus, visų pirma energinės renovacijos projektus. Naujos redakcijos EVE direktyvos 22 straipsnio 6 dalyje ir naujos redakcijos Pastatų energinio naudingumo direktyvos 18 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės įsteigtų vieno langelio principu veikiančius centrus, kurie padėtų galutiniams vartotojams ir galutiniams naudotojams, visų pirma namų ūkiams, viešosioms įstaigoms, MVĮ ir labai mažoms įmonėms, įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo ir pastatų renovacijos projektus. Siekdama padėti valstybėms narėms šioje srityje, Komisija teikia rekomendaciją su praktinėmis gairėmis dėl vieno langelio principu veikiančių centrų steigimo ir veikimo ([14]).

Atsižvelgiant į tai, pagrindiniai veiksmai, kuriais skatinama naudoti projektų rengimo pagalbą investicijų bazei suformuoti:

— **sukurti arba panaudoti esamas nacionalines techninės pagalbos ir projektų rengimo pagalbos priemones**, kad būtų remiamas investicijų į energijos vartojimo efektyvumą plėtojimas, gerinama investicijų bazė ir didinamas kapitalo rinkų pasitikėjimas energijos vartojimo efektyvumu. Valstybės narės tokias priemones gali sukurti savo nacionaliniuose energijos vartojimo efektyvumo centruose arba panašiuose subjektuose, kad galėtų plėtoti didelio masto investicijas į energijos vartojimo efektyvumą ir finansines priemones ir (arba) specializuotas finansines priemones, kuriomis sutelkiama daug nedidelio masto investicijų į energijos vartojimo efektyvumą, pavyzdžiui, į pastatų energinę renovaciją,

— **pasinaudoti Komisijos rekomendacija su praktinėmis gairėmis dėl vieno langelio principu veikiančių centrų – konsultavimo ir pagalbos paslaugų, susijusių su namų renovacija, labai mažomis įmonėmis ir MVĮ, – steigimo ir veikimo**, siekiant užtikrinti nuolatinę paramą ir specializuotą pagalbą piliečiams ir įmonėms rengiant ir įgyvendinant energijos vartojimo efektyvumo projektus,

— **kuo geriau panaudoti ES lygmens paramą, pavyzdžiui, pagal priemonę ELENA** ([15]) **ir programos LIFE Perėjimo prie švarios energijos paprogramę**, siekiant sukurti nacionalines techninės pagalbos priemones, remti projektų rengimo pagalbą ir sukurti energijos vartojimo efektyvumo finansavimo schemas, apimančias įvairius nedidelio masto projektus.

([9]) Pagal ELENA teikiamos dotacijos investicijoms į energijos taupymą rengti. Pagal šią priemonę dengiama iki 90 % rengimo išlaidų. Dotacijų suma paprastai yra 1–3 mln. EUR ir jomis siekiama remti investicijas rengiančią grupę. Parama apima projektų valdymą, galimybių studijas, technines studijas ir (arba) energijos vartojimo auditą, teisinę paramą projektų lygmeniu, konkursų procedūrų rengimą, apibendrinimą, paraiškų dėl dotacijų ir finansavimo teikimą ir bet kokią kitą parengiamąją veiklą.

([10]) Inforegio – Pateikite paraišką dėl „C4T GROUNDWORK“ – techninė pagalba investicijoms pagal sanglaudos politiką.

([11]) Platforma „Fi-compass“ | Finansinės priemonės, kurioms taikomas ES pasidalijamasis valdymas.

([12]) „Invest EU“ konsultacijų centras. Pradžios tinklalapis.

([13]) JASPERS. Bendra parama Europos regionų projektams.

([14]) Komisijos rekomendacija dėl praktinių gairių dėl vieno langelio principu veikiančių centrų teikiamų su energijos vartojimo efektyvumu ir pastatų energiniu naudingumu susijusių paslaugų, C(2026) 1523.

([15]) Pavyzdžiui, ELENA projektai GROWS ir BOS4EE. Žr. https://www.eib.org/files/elena/76-project-factsheet-green-revolution-of-wealth-in-salento-grows.pdf ir https://www.eib.org/files/elena/135-project-factsheet-bos4ee.pdf.

2.4. **5 rekomendacija. Aktyviai dalyvauti Europos energijos vartojimo efektyvumo finansavimo koalicijos veikloje, kad būtų skatinamas glaudesnis ir veiksmingas bendradarbiavimas su finansų įstaigomis**

Ribotas valdžios institucijų, finansų įstaigų, energetinių paslaugų bendrovių ir energijos vartojimo efektyvumo technologijų teikėjų veiklos koordinavimas visoje energijos vartojimo efektyvumo finansavimo vertės grandinėje yra viena iš pagrindinių kliūčių, trukdančių sutelkti privačiąsias investicijas į energijos vartojimo efektyvumą. Pastaraisiais metais Komisija rėmė įvairias iniciatyvas, kuriomis siekiama užpildyti šią koordinavimo spragą, be kita ko, pasitelkdama Tvarios energetikos investicijų forumą, programą „Horizontas 2020“ ir LIFE Perėjimo prie švarios energijos paprogramę, pagal kurias buvo finansuojami nacionaliniai apskritojo stalo projektai.

Siekdama sutelkti šias pastangas ir sukurti bendrą bendradarbiavimo sistemą, Europos Komisija įsteigė **Europos energijos vartojimo efektyvumo finansavimo koaliciją** ([16]). Koalicijos tikslas – skatinti palankią rinkos aplinką, kurioje būtų didinamos investicijos į energijos vartojimo efektyvumą, sutelkiamas privatusis finansavimas ir įtraukiamos finansų įstaigos. Ji koordinuoja veiksmus su finansų įstaigomis ir kitais rinkos dalyviais, kad būtų veiksmingai naudojami ES ir nacionalinių biudžetų ištekliai, sudarytos palankesnės sąlygos įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo finansines priemones ir skatinamas privačiųjų investicijų sutelkimas. Per 2025 m. gegužės 20 d. įvykusią pirmąją generalinę asamblėją koalicija priėmė 2025 m. darbo programą ([17]).

Nacionaliniai centrai, kurie bus įsteigti valstybėse narėse, atstovaus koalicijos veiklos padaliniui. Šių centrų tikslus ir veiklą nustatys nacionalinės valdžios institucijos. Jų tikslas – sukurti nacionalinės finansavimo praktikos ir energijos vartojimo efektyvumo bei energetinių paslaugų pramonės sinergiją, siekiant pagerinti energijos vartojimo efektyvumo finansavimo praktiką ir pritraukti privačiąsias investicijas.

Šiuo metu į energijos vartojimo efektyvumą kaip į konkretų prioritetą dažnai neatsižvelgiama ir jis laikomas platesnės tvaraus finansavimo koncepcijos dalimi. Dažnai nepasinaudojama galimybe investuoti į daugelį galimų energijos taupymo projektų, nes trūksta skaidrumo finansų įstaigose, institucinio informavimo ir išsamaus patikrinimo procesų. Pagal tokias reglamentavimo sistemas kaip ES taksonomija tvarumas tapo vienu iš jų tikslų, tačiau finansavimo ir investicijų sektorių stabdo maža paklausa, projektų sudėtingumas ir nepakankamas standartizavimas energijos vartojimo efektyvumo srityje.

Koalicijos tikslas – stiprinti bendradarbiavimą su finansų įstaigomis, kad energijos vartojimo efektyvumas būtų laikomas prioritetu. Bendradarbiaujant daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama reguliavimo ir finansinių kliūčių šalinimui, kad būtų skatinamos privačiosios investicijos į energijos vartojimo efektyvumą. Ji taip pat turėtų skatinti finansų įstaigas siūlyti specialiai pritaikytus finansinius produktus, pavyzdžiui, hipotekos paskolas energijos vartojimo efektyvumui didinti ir paskolas renovacijai, kuriais būtų pabrėžiama energijos taupymo nauda.

Komerciniams bankams galėtų būti naudingas svarbesnis vaidmuo energijos vartojimo efektyvumo rinkoje, užtikrinant plačias ir nediskriminacines galimybes naudotis prieinamais skolinimo produktais energijos vartojimo efektyvumui didinti, kuriais atsižvelgiama į energijos taupymo potencialą vertinant kredito riziką. Pasinaudodami savo santykiais su privačiais klientais, bankai gali išplėsti savo pasiūlymus, susijusius su energijos vartojimo efektyvumu. Kai kurie bankai jau sukūrė kredito energijos vartojimo efektyvumui linijas, dažnai padedant tokioms institucijoms kaip EIB, ERPB ar nacionaliniai skatinamojo finansavimo bankai. Vis dėlto, siekiant sumažinti suvokiamą riziką ir sandorių išlaidas, reikia aktyvesnio finansų įstaigų dalyvavimo. Tai galima pasiekti plėtojant vidaus ekspertines žinias, kuriant specialius produktus, kuriais atsižvelgiama į energijos taupymo naudą, ir standartizuojant projektų vertinimus ir paskolų suteikimo procesus, kad jie geriau tenkintų energijos vartojimo efektyvumo rinkos poreikius.

Tiek ES lygmens, tiek kelių valstybių narių valdžios institucijos teikia garantijų priemones, valstybės remiamas kredito linijas ir techninę pagalbą, kad padėtų komerciniams bankams sumažinti sandorių išlaidas, sumažinti investicijų į energijos vartojimo efektyvumą riziką ir remti mažesnių projektų telkimą finansavimui žaliosiomis obligacijomis.

Atsižvelgiant į tai, pagrindiniai veiksmai, kuriais skatinamas glaudus nacionalinių valdžios institucijų ir finansų įstaigų bendradarbiavimas energijos vartojimo efektyvumo finansavimo srityje:

— **aktyviai dalyvauti Europos energijos vartojimo efektyvumo finansavimo koalicijos veikloje** ir skatinti nacionalinius centrus nustatyti konkrečius veiksmus, kuriais būtų skatinami energijos vartojimo efektyvumo finansavimo sprendimai ir privačiųjų investicijų pritraukimo strategija,

([16]) Europos energijos vartojimo efektyvumo koalicija buvo įsteigta 2023 m. gruodžio mėn. bendra Komisijos ir valstybių narių deklaracija. Koalicija remiasi 2013 m. įsteigtos Energijos vartojimo efektyvumo finansinių institucijų grupės (EEFIG) veiklos rezultatais. Daugiau informacijos galima rasti adresu: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/financing/european-energy-efficiency-financing-coalition_en?prefLang=lt&etrans=lt.

([17]) Europos energijos vartojimo efektyvumo koalicija. Veiklos sritis ir įgaliojimai. Pirmųjų veiklos metų darbo programa. Galima rasti adresu: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/financing/european-energy-efficiency-financing-coalition_lt.

— **bendradarbiauti siekiant tobulinti ES energijos vartojimo efektyvumo finansavimo sistemą**, be kita ko, i) stiprinant ES ir nacionalines programas ir finansines priemones, kad būtų geriau remiamas privačiųjų investicijų didinimas, ir ii) tobulinant finansų reguliavimo sistemą, kad finansų įstaigos būtų skatinamos investuoti į energijos vartojimo efektyvumą,

— **užmegzti partnerystę siekiant padėti komerciniams bankams atliekant kredito rizikos vertinimus geriau išnaudoti kaip svertą investicijų į energijos vartojimo efektyvumą teikiamą papildomą finansinę naudą**, pavyzdžiui, sutaupytas išlaidas energijai ir padidėjusią turto vertę. Tai apima specialios techninės pagalbos teikimą finansų įstaigoms, valdančioms valstybės remiamas energijos vartojimo efektyvumo finansines priemones,

— **remti finansų įstaigas ir raginti jas siūlyti vartotojams palankias energijos vartojimo efektyvumo projektų finansavimo galimybes**, naudojantis prieinama viešojo finansavimo parama ir užtikrinant plačias ir nediskriminacines galimybes naudotis skolinimo produktais energijos vartojimo efektyvumui didinti.

2.5. **6 rekomendacija. Kuo geriau pasinaudoti fiskalinėmis paskatomis siekiant sutelkti privačiąsias investicijas į energijos vartojimo efektyvumą**

Klimato politikos ir energetikos srities fiskalinės priemonės, pavyzdžiui, energijos taupymo įpareigojimai, anglies dioksido mokesčiai ir transporto priemonių mokesčiai, jei jos kruopščiai parengtos, gali padėti įgyvendinti nacionalinę energijos vartojimo efektyvumo finansavimo strategiją, paskatinti elgsenos pokyčius, energetikos pertvarką ir investicijas į energijos vartojimo efektyvumą.

Mokesčių sistemai ir fiskalinėms paskatoms, pagal kurias taikomas fiskalinis atlygis ir baudos, gali tekti svarbus vaidmuo skatinant investicijas į energijos vartojimo efektyvumą. Mokesčiai ir naudingos mokesčių paskatos vis dažniau naudojami žaliajai ir energetikos pertvarkai remti, tačiau vis dar sunku užtikrinti jų veiksmingumo ir platesnio politinio poveikio pusiausvyrą. Žalingos fiskalinės paskatos ir mokestinės priemonės gali daryti neigiamą poveikį investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą, pavyzdžiui, dėl to, kad jomis susaistoma su iškastiniu kuru grindžiamomis ir energiją neefektyviai vartojančiomis technologijomis, atgrasoma nuo energijos vartojimo mažinimo arba pašalinama papildoma ekonominė energijos vartojimo efektyvumo didinimo nauda.

Įprastos mokesčių paskatos energijos vartojimo efektyvumui didinti apima mokesčių lengvatas (mažinant apmokestinamąsias pajamas) arba mokesčių kreditus (mažinant mokėtinus fiskalinius mokesčius), taikomus pajamoms, arba pelno mokestį asmenims ar įmonėms, investuojantiems į energijos vartojimo efektyvumo didinimą arba įsigyjantiems efektyvias energetikos technologijas. Nors mokesčių lengvatos ir mokesčių kreditai yra naudingi įmonių sektoriui, jie gali būti mažiau patrauklūs privatiems piliečiams, ypač mažas pajamas gaunantiems piliečiams, nes jų mokestinės prievolės gali būti per mažos, kad jie galėtų prasmingai pasinaudoti tokiomis fiskalinėmis paskatomis.

Atsižvelgiant į tai, pagrindiniai veiksmai, kuriais siekiama kuo geriau pasinaudoti fiskalinėmis paskatomis investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą sutelkti:

— **aktyviau naudoti fiskalines priemones skatinant energetikos pertvarką ir energijos vartojimo efektyvumą**, išnaudojant kaip svertą nacionalinę biudžetinę ir fiskalinę pareigą sukurti investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą palankią aplinką,

— **panaikinti fiskalines priemones ir subsidijas, kuriomis atgrasoma nuo investicijų į energijos vartojimo efektyvumo didinimą**, pavyzdžiui, tas, kuriomis susaistoma su iškastiniu kuru grindžiamomis ir neefektyviai energiją vartojančiomis technologijomis, arba kuriomis dėl didesnių fiskalinių mokesčių atgrasoma siekti papildomos ekonominės energijos vartojimo efektyvumo didinimo naudos,

— **nustatyti teigiamas fiskalines paskatas ir mokestines priemones, kad būtų sutelktos investicijos į energijos vartojimo efektyvumą**, visų pirma siekiant remti investicijas į energijos vartojimo efektyvumą įmonių sektoriuje ir gamybos pramonėje, taikant mokesčių lengvatas ir mokesčių kreditus.

3. **GERINTI ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO, INVESTICIJŲ RIZIKOS MAŽINIMO IR REFINANSAVIMO GALIMYBIŲ FINANSAVIMO PASIŪLĄ**

Siekiant sutelkti privatųjį kapitalą investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą, labai svarbu, kad privačiojo energijos vartojimo efektyvumo finansavimo pasiūlymai taptų patrauklesni piliečiams ir įmonėms. Be to, siekiant padidinti privačiojo kapitalo investicijų į energijos vartojimo efektyvumą patrauklumą, labai svarbu spręsti pernelyg didelio rinkos susiskaidymo ir žemo investicinių projektų standartizavimo lygio problemą ir gerinti investicijų bazę bei portfelių sudėtį, kad būtų padidintos išplečiamumo ir atkartojamumo galimybės. Valstybių narių valdžios institucijoms gali tekti svarbus vaidmuo skatinant rinkoje kurti ir diegti įvairius privačiojo energijos vartojimo efektyvumo finansavimo produktus ir paslaugas, kad investicijos į energijos vartojimo efektyvumą taptų ekonomiškai patrauklesnės ir mažiau apsunkintų piliečius ir įmones. Išskyrus nuosavus išteklius ir (arba) sutaupytas lėšas, energijos vartojimo efektyvumas gali būti finansuojamas iš privačiojo kapitalo pagal kredito sutartis, teikiant užtikrintąsias arba neužtikrintąsias paskolas, arba pagal paslaugų sutartis ir taikant trečiųjų šalių finansavimą, visų pirma energijos vartojimo efektyvumo paslaugų ir energetikos įrangos išperkamosios nuomos.

Siekiant sutelkti kuo daugiau privačiojo finansavimo į energijos vartojimo efektyvumą, reikia didinti ir finansų įstaigų bei trečiųjų šalių investuotojų galimybes investuoti kapitalo išteklius į energijos vartojimo efektyvumą ir sudaryti sąlygas piliečiams ir įmonėms laikytis būtinų prudencinių taisyklių, kad jie galėtų gauti privatųjį finansavimą savo projektams finansuoti. Tai galima pasiekti mažinant su investicijomis į energijos vartojimo efektyvumą susijusią riziką, didinant piliečių ir įmonių skolinimosi pajėgumus ir gerinant investuotojų į energijos vartojimo efektyvumą refinansavimo sąlygas. Toliau pateikiamas skyrius susijęs su pagrindinio teksto 7–12 rekomendacijomis.

3.1. 7 **rekomendacija. Skatinti plėtoti ir naudoti energijos vartojimo efektyvumui didinti skirtus skolinimo produktus ir privatųjį finansavimą, sudarant kredito sutartis**

Siekiant sutelkti daugiau privačiojo kapitalo investuojant į energijos vartojimo efektyvumą, labai svarbu, kad valstybių narių valdžios institucijos padėtų finansų įstaigoms plėtoti rinką ir skatinti naudoti specialiai energijos vartojimo efektyvumui didinti skirtus skolinimo produktus. Pagal naujos redakcijos EVE direktyvos 30 straipsnio 3 dalį reikalaujama, kad **valstybės narės priimtų priemones, kuriomis skatinami energijos vartojimo efektyvumui didinti skirti skolinimo produktai, pavyzdžiui, žaliosios hipotekos paskolos ir žaliosios paskolos, ir užtikrintų, kad finansų įstaigos plačiai ir nediskriminuodamos tuos produktus siūlytų ir kad jie būtų matomi ir prieinami vartotojams** ([18]).

Energijos vartojimo efektyvumui didinti skirti skolinimo produktai – tai paskolos, kuriomis padengiamos pradinės investicijų į energijos vartojimo efektyvumo priemones išlaidos ir kurios padeda įveikti ribotų finansavimo išteklių kliūtį. Šie produktai apima standartines paskolas energijos vartojimo efektyvumo priemonėms, energijos vartojimo efektyvumui didinti skirtas hipotekos paskolas, žaliuosius vartojimo kreditus ir renovacijos paskolas. Jie gali būti derinami su viešosiomis paskatomis bendrai finansuoti investicijas, mažinti palūkanų normas ir didinti skolininkų kredito reitingą.

Paskolos energijos vartojimo efektyvumui didinti gali būti teikiamos per 1) bankų ar kitų finansų įstaigų siūlomas kredito linijas energijos vartojimo efektyvumo priemonėms finansuoti ir 2) specialius fondus, kuriems suteikti specialūs įgaliojimai investuoti į energijos vartojimo efektyvumo priemones, dažnai daugiausia dėmesio skiriant konkretiems sektoriams, pvz., pastatams ar pramonei. ES keletas komercinių bankų siūlo žaliuosius vartojimo kreditus ir žaliąsias hipotekos paskolas ir yra parengę strategijas bei nustatę tikslus, susijusius su atrinktais žaliaisiais paskolų portfeliais. Vis dėlto, Europos bankininkystės institucijos duomenimis, žaliosios paskolos šiuo metu sudaro tik nedidelę visų kredito įstaigų balansų dalį, t. y. vidutiniškai 4,5 % visų paskolų ([19]). Žaliųjų paskolų dalis namų ūkių portfeliuose yra šiek tiek didesnė (11 %), o nemažmeninių MVĮ ir NFB ([20]) segmentuose – mažesnė (maždaug 2 %). Kredito įstaigos naudoja kelias galimybes žaliosioms paskoloms apibrėžti, įskaitant vidaus standartus, ES taksonomiją, Paskolų rinkos asociacijos žaliųjų paskolų principus ir energijos vartojimo efektyvumo hipotekos paskolos ženklą, sukurtą pagal Efektyvaus energijos vartojimo hipotekos paskolų iniciatyvą ([21]).

ES valstybės narės turėtų nustatyti ir **taikyti geriausią praktiką ir patirtį, įgytą** įgyvendinant pastatams skirtas energijos vartojimo efektyvumo finansavimo schemas, ir jas plėtoti. Sėkmingiausios ES programos ([22]) grindžiamos esamomis hipotekos paskolų schemomis ir derinamos su didelėmis mokesčių paskatomis arba dotacijomis energijos vartojimo efektyvumui didinti. Šiomis schemomis gali naudotis pastatų savininkai, jau planuojantys investuoti, ir jomis užtikrinama, kad jų sprendimas investuoti apimtų energijos vartojimo efektyvumo didinimą.

Atsižvelgiant į tai, pagrindiniai veiksmai, kuriais skatinamas paskolų energijos vartojimo efektyvumui didinti naudojimas:

— **padėti finansų įstaigoms kurti skolinimo produktus energijos vartojimo efektyvumui didinti, didinant specialų privatųjį energijos vartojimo efektyvumo finansavimą**. Tai galima pasiekti pasinaudojant organizacinėmis struktūromis, kad būtų teikiamos papildomos paslaugos, pvz., konsultavimo ir pagalbinės paslaugos, teikiamos siekiant remti reikalavimus ir galimybes, susijusius su žaliosiomis paskolomis energijos vartojimo efektyvumui didinti ([23]). Be to, finansų įstaigoms turėtų būti teikiama parama, kad jos galėtų išplėsti savo skolinimo produktų aprėptį, pvz., taikant rizikos mažinimo priemones, kaip antai paskolų garantijas, projektų rengimo paramą ir informuotumo didinimo ir (arba) informavimo kampanijas,

([18]) Daugiau informacijos apie EVE direktyvos 30 straipsnio 3 dalies reikalavimus pateikta 2023 m. gruodžio 12 d. Komisijos rekomendacijoje (C/2023/1553).

([19]) EBI ataskaita „Reaguojant į EK prašymą patarti dėl žaliųjų paskolų ir hipotekos“ (2023 m. gruodžio mėn.). Daugiau informacijos rasite EBI ataskaitoje: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2023-12/e7bcc22e-7fc2-4ca9-b50d-b6e922f99513/EBA%20report%20on%20green%20loans%20and%20mortgages_0.pdf.

([20]) Ne finansų bendrovės.

([21]) https://energyefficientmortgages.eu/ pagal programą „Horizontas 2020“ ir programos LIFE Perėjimo prie švarios energijos paprogramę finansuojami projektai.

([22]) EEFIG (2021), The evolution of financing practices for energy efficiency in buildings, SME's and in industry.

([23]) Belgijos, Estijos, Vokietijos ir Graikijos žaliųjų paskolų pavyzdžių galima rasti EBI ataskaitoje (2023 m. gruodžio mėn.).

— **sukurti arba sustiprinti esamas viešųjų žaliųjų paskolų priemones**. Viešąsias žaliąsias paskolas namų ūkiams, įmonėms ir nuomininkams siūlo (arba netiesiogiai remia) viešosios institucijos, kad padengtų pradines energijos vartojimo efektyvumo priemonių išlaidas. Paprastai tai yra lengvatinės paskolos, t. y. teikiant jas taikomos palankios, t. y. mažos arba nulinės, palūkanos ir palankūs grąžos laikotarpiai. Viešąsias žaliąsias paskolas gali teikti nacionaliniai energijos vartojimo efektyvumo fondai arba panašūs subjektai, skatinantys kapitalo investicijas į energijos vartojimo efektyvumą,

— **teikti vartotojams palankius energijos vartojimo efektyvumo finansavimo ir skolinimo sprendimus, į nacionalinę teisės aktų sistemą perkeliant ir papildant naujos redakcijos EVE direktyvos 30 straipsnio nuostatas.** Finansų įstaigos turėtų įvertinti savo klientų suinteresuotumą didinti savo turto energijos vartojimo efektyvumą ir (arba) įsigyti energijos vartojimo efektyvumo didinimo įrangą, kad galėtų jiems pasiūlyti specialius skolinimo produktus energijos vartojimo efektyvumui didinti, kurie atitiktų jų interesus. Finansų įstaigos raginamos teikti savo klientams informaciją ne tik apie numatomas sutaupyti lėšas dėl mažesnių sąskaitų už energiją, bet ir apie energijos vartojimo efektyvumo produktus bei įvairialypę energinės renovacijos naudą,

— **sudaryti sąlygas nuosavybės dalininkų bendrijoms bendrai imti paskolas investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą finansuoti ir supaprastinti bendro turto valdymo praktiką daugiabučiuose pastatuose,** kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos investuoti į energijos vartojimo efektyvumą. Tai galima pasiekti, pavyzdžiui, i) panaikinant vienbalsiškumo taisyklę, taikomą priimant sprendimus dėl paskolų energinei renovacijai, arba ii) bendradarbiaujant su nekilnojamojo turto valdymo bendrovėmis, kad būtų skatinamas energijos vartojimo efektyvumo didinimas ir sutartys dėl energijos vartojimo efektyvumo su nuosavybės dalininkais ([24]),

— **teikti techninę pagalbą ir konsultacijas finansų įstaigoms**, kad jos steigtų vidaus projektų rengimo padalinius, teiktų vieno langelio principu grindžiamą paramą klientams, siūlytų energijos vartojimo auditą klientams (MVĮ, gyventojams), stiprintų paskolų srities specialistų gebėjimus kurti energijos vartojimo efektyvumo produktų pardavimo pajėgas.

3.2. **8 rekomendacija. Sudaryti sąlygas būtinai reguliavimo sistemai ir remti novatoriškų finansavimo schemų, pavyzdžiui, finansavimo mokant mokesčius ir apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas, kūrimą**

Nuosavu turtu grindžiamos finansavimo schemos, pavyzdžiui, finansavimas mokant mokesčius ir apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas, suteikia daug pranašumų sudarant palankesnes sąlygas investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą ir pritraukiant privatųjį kapitalą. Jų pranašumas yra dvejopo pobūdžio: taikant jas naudojamasi alternatyviais grąžinimo kanalais, pavyzdžiui, sąskaitomis už energiją ir nekilnojamojo turto mokesčiais, kad būtų sumažintos sandorių išlaidos, susijusios su paskolomis energijos vartojimo efektyvumui didinti, finansavimas atskiriamas nuo nuosavybės, sprendžiant ilgalaikės investicijų grąžos problemą.

Šis metodas gali padėti įveikti ribotų finansinių išteklių kliūtį, su kuria visų pirma susiduria namų ūkiai ir mažų pajamų MVĮ, sprendžiant ribotos trumpalaikės finansinės grąžos ir ilgesnių energijos vartojimo efektyvumo didinimo atsipirkimo laikotarpių problemas. Nors ES valstybėse narėse yra sukurtos tam tikros bandomosios finansavimo mokant mokesčius ir apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas schemos, būtinos reguliavimo sistemos dažnai nėra. **Naujos redakcijos EVE direktyvos 30 straipsnio 3 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės priimtų priemones, kuriomis būtų sudarytos palankesnės sąlygos įgyvendinti finansavimo apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas** ([25]) **ir mokant mokesčius schemas jų nacionalinėse sistemose**.

Pagal **finansavimo apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas schemas** gali būti siūlomos patrauklios sąlygos, pavyzdžiui, mažos palūkanų normos ir ilgi skolininko įsipareigojimų įvykdymo terminai, šios schemos gali būti plačiai prieinamos, jei bus įdiegtos patikimos rizikos analizės ir mažinimo priemonės ([26]). Siekdamos sudaryti sąlygas šioms schemoms ir jas įgyvendinti, nacionalinės valdžios institucijos gali naudotis pagal projektą „RenOnBill“ parengtu finansavimo apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas schemų diegimo veiksmų planu ([27]).

([24]) Žr., pavyzdžiui, *Syndicat National des Propriétaires et copropriétaires* (Nacionalinė savininkų ir nuosavybės dalininkų sąjunga) ir *Engie Electrabel* „La copropriété, ses travaux et leur financement“.

([25]) Finansavimas apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas – tai pastatų renovacijos, skirtos energijos vartojimo efektyvumui didinti, finansavimo būdas, kai sąskaita už komunalines paslaugas naudojama kaip grąžinimo priemonė. Taikant finansavimo apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas schemas naudojamos esamos komunalinių paslaugų įmonės mokėjimo sistemos, kad būtų sumažintos sandorių išlaidos ir galimo paskolos įsipareigojimų nevykdymo rizika.

([26]) Finansavimo apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas schemų struktūros pateiktos 2023 m. gruodžio 12 d. Komisijos rekomendacijoje (C/2023/1553).

([27]) Europos pastatų energinės renovacijos, finansuojamos apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas, veiksmų planas (2022) Projektas „RenOnBill H2020“. Projektas „RenOnBill“ (2019–2022 m.) subūrė konsultacines įmones, energijos tiekimo įmones ir finansų įstaigas, kad jos išbandytų finansavimo apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas schemas Vokietijoje, Italijoje, Ispanijoje ir Lietuvoje, siekiant išplėsti jų taikymą visoje Europoje. Daugiau informacijos apie veiksmų planą „RenOnBill“: https://renonbill.eu/knowledge-sharing/european-on-bill-building-renovation-roadmap?briefings=on&brochures=on&factsheets=on&infographics=on&language=any&reports=on&scientificpapers=on&tools=on&page=1.

Atsižvelgiant į tai, pagrindiniai veiksmai, susiję su finansavimu apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas:

— **įvertinti, ar pagal nacionalinę sistemą galima plėtoti finansavimo apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas schemas**. Pagrindiniai elementai, į kuriuos reikia atsižvelgti: tinkama teisinė sistema, pagal kurią komunalinės įmonės galėtų veikti kaip skolintojos; teisingas ir plataus masto ES taisyklių dėl individualaus atskirų vienetų suvartojamos energijos kiekio matavimo ir tikslumo; nuostatos, kuriomis investuotojai apsaugomi nuo paskolos grąžinimo įsipareigojimų nevykdymo, kartu išlaikant vartotojų apsaugą; galimybė komunalinėms įmonėms ir finansų įstaigoms naudoti sąskaitų apmokėjimo įrašus galutinių naudotojų rizikos profiliui įvertinti ir teisės aktai, kuriais reglamentuojami savininkų ir nuomininkų santykiai ir kuriais remiamas teisingas investicijų išlaidų paskirstymas ir paskolų grąžinimas,

— **suteikti energijos tiekimo įmonėms teisę finansuoti energijos vartojimo efektyvumą**. Norint įgyvendinti komunalinių paslaugų įmonių finansuojamas schemas, ES valstybėms narėms gali tekti iš dalies pakeisti teisės aktus dėl kreditorių, kad būtų patvirtinta, jog komunalinių paslaugų įmonės turi juridinę teisę teikti kreditą renovacijai. Pagal finansavimo apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas sprendimus reikalaujama, kad komunalinė įmonė teiktų kapitalą energijos vartojimo efektyvumo darbams finansuoti, o vartotojas išsimokėtų reguliariomis išmokomis apmokėdamas esamas sąskaitas už komunalines paslaugas,

— **užtikrinti pakankamą pinigų srautą įgyvendinančiuose subjektuose (pvz., komunalinių paslaugų įmonėse, energetinių paslaugų bendrovėse), kad būtų pasiektas mastas, ir (arba) įsteigti nacionalinius ar vietos garantijų ir paramos fondus**. Pavyzdžiui, nacionalinis energijos vartojimo efektyvumo fondas galėtų įsigyti pagal finansavimo apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas schemą gautinas sumas ir užtikrinti rizikos mažinimą, kad bandomosioms schemoms būtų teikiama finansinė parama (pvz., teikiant paskolų garantijas). **Valstybės garantijų fondai ir kredito linijos**, galintys padėti komunalinių paslaugų įmonėms ir finansų įstaigoms įgyvendinti finansavimo apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas schemas. Tokios garantijos galėtų būti panaudotos, jei būsto savininkas nevykdytų savo paskolos įsipareigojimų, taip sumažinant skolintojų suvokiamą investavimo riziką. Specialios finansavimo apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas paramos kredito linijos galėtų būti naudojamos kaip viešojo energijos vartojimo efektyvumo finansavimo, pavyzdžiui, nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo fondų, dalis. Valstybės biudžeto parama finansavimo apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas schemų diegimui galėtų būti teikiama iš dalies arba visiškai padengiant grąžinamas galutinių vartotojų palūkanų sumas kaip jų sąskaitų už energiją dalį, kad jie galėtų pasinaudoti visa pinigine nauda, gauta sutaupius energiją. Arba tai gali būti bendras finansavimas siekiant sumažinti bendras investicijų išlaidas konkretiems sudėtingiems projektams (esminei renovacijai, prasčiausio energinio naudingumo pastatams, pažeidžiamiems namų ūkiams).

Pagal **finansavimo mokant mokesčius schemas** namų ūkiai ar įmonės gali skolintis, kad padengtų gyvenamųjų ar komercinių pastatų renovacijos, energiją efektyviai naudojančių prietaisų ar įrangos įsigijimo ar kitokio energijos vartojimo procesų pagerinimo išlaidas, **kaip grąžinimo priemonę** naudodami konkrečius mokesčius ir (arba) kitas su turtu susijusias rinkliavas. Finansavimo mokant mokesčius schemos apima mechanizmus, pagal kuriuos ankstesnių nekilnojamojo turto savininkų skolą galima perkelti kitiems savininkams, nebūtinai ją likviduojant. Taip sukuriamas paprastas skolos perdavimo mechanizmas, kad būtų įveiktos kliūtys, atgrasančios nekilnojamojo turto savininkus nuo investavimo į energijos vartojimo efektyvumo priemones, kurių atsipirkimo laikotarpis yra ilgas. Taikant finansavimo mokant mokesčius schemas, nekilnojamojo turto savininkai gali įgyvendinti patobulinimus be didelių išankstinių mokėjimų grynaisiais pinigais (kai kuriais atvejais taikomas 100 % išankstinis finansavimas) ir padengti išlaidas per 10 ar 20 metų laikotarpį, mokėdami nekilnojamojo turto mokesčius arba kitus su pastatais susijusius fiskalinius mokesčius. Toks finansavimas gali būti teikiamas iš viešųjų šaltinių, pavyzdžiui, savivaldybės biudžeto, arba iš privačiųjų fondų.

Finansavimo mokant mokesčius schemų pavyzdžiai yra projektas „EuroPACE“ Ispanijoje ([28]) ir projektas „FITHOME“ ([29]) Nyderlanduose, kuriuo, bendradarbiaujant su vietos valdžios institucijomis ir finansų įstaigomis, buvo išplėstas „EuroPACE“ metodas.

Atsižvelgiant į tai, pagrindiniai veiksmai, susiję su finansavimu mokant mokesčius:

— **įvertinti, ar pagal nacionalinę sistemą galima kurti finansavimo mokant mokesčius schemas.** Tai reiškia, kad, be kita ko, reikia atlikti mokesčių sistemų analizę ir nustatyti, ar reikia įgyvendinti nekilnojamojo turto mokesčių ir kitų susijusių mokesčių už pastatus reguliavimo reformas, kad būtų sudarytos sąlygos taikyti finansavimo mokant mokesčius schemas. Taip pat reikia užtikrinti, kad vietos valdžios institucijos galėtų rinkti grąžinamąsias išmokas ir pervesti jas privatiesiems investuotojams, nekonsoliduodamos jų vietos savivaldybės biudžete. Nekilnojamojo turto mokesčiai ar panašūs fiskaliniai mokesčiai už pastatus yra viena iš būtinų sąlygų siekiant įgyvendinti finansavimo mokant mokesčius schemas,

([28]) Programos „Horizontas 2020“ projektas „EuroPACE“, https://cordis.europa.eu/article/id/422271-a-home-based-financing-model-to-boost-investments-in-sustainable-renovation.

([29]) Įgyvendinant projektą „FITHOME“ buvo parengta finansavimo mokant mokesčius programa, skirta investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą gyvenamuosiuose pastatuose Nyderlanduose. Šiai iniciatyvai vadovauja Nyderlandų įmonė „De Woonpas“, bendradarbiaudama su Nyderlandų savivaldybėmis. Finansavimo mokant mokesčius programa visų pirma vykdoma pasitelkiant dvi specialiosios paskirties įmones – fondą „Verzamelgelden“ (SVGVR) ir fondą „Waarborgo“ (SWGVR). Bankas „BNG Bank“ (Nyderlandų savivaldybių bankas) skolina pinigus SVGVR, o šis savivaldybės vardu padengia darbų išlaidas. Tada būsto savininkai per 30 metų turi mokėti „gerinimo mokestį“ – mėnesinį mokestį nuo padidėjusios nekilnojamojo turto vertės, apskaičiuojamą siekiant užtikrinti, kad būsto savininkai išgalėtų grąžinti skolą. SVGVR gauna mokamas mokesčių sumas, o SWGVR veikia kaip garantija, taikydamas nedidelį procentą mėnesiniam mokesčiui, kad padengtų savivaldybėms kylančią finansinę riziką, kai kyla problemų dėl būsto savininko skolos grąžinimo. Šis procesas yra susijęs su Nyderlandų kadastro sistema „Kadaster“, skirta pagerinimo mokesčio surinkimui stebėti. Daugiau informacijos galima rasti adresu: FITHOME Horizon 2020 project, https://cordis.europa.eu/project/id/892214.

— **nustatyti procedūras, kuriomis būtų užtikrintas grąžinimas taikant su turtu susijusius mokesčius ir skolos perleidimas kartu su nuosavybe.** Finansavimo mokant mokesčius schemų įgyvendinimui reikalingos veiksmingos vykdymo užtikrinimo procedūros tais atvejais, kai mokesčiai nesumokami arba reikalaujama pirmiau grąžinti kitas skolas ir tik tada taikyti finansavimo mokant mokesčius schemą. Savivaldybėms tenka svarbus vaidmuo pervedant namų ūkių grąžinamąsias išmokas investuotojams ir jos turėtų turėti galimybę nekonsoliduoti šios veiklos savivaldybės biudžete,

— **įtraukti reikiamus suinteresuotuosius subjektus, remiantis sėkmingų Europos projektų patirtimi.** Taikant finansavimo mokant mokesčius schemą dalyvauja daug suinteresuotųjų subjektų, įskaitant nacionalinę ir vietos valdžią, finansų įstaigas, montuotojus ir namų savininkus. Energinei renovacijai skirtas finansavimas mokant mokesčius gali būti teikiamas finansų įstaigų paskolomis, energijos vartojimo efektyvumui didinti samdant konkrečius rangovus, o išlaidas susigrąžinant iš nekilnojamojo turto mokesčių ar kitų fiskalinių rinkliavų.

3.3. 9 rekomendacija. Šalinti kliūtis ir didinti energijos vartojimo efektyvumo finansavimą sudarant paslaugų sutartis ir skatinti energetinių paslaugų rinką

Energetinių paslaugų rinka, visų pirma pagal sutartį dėl energijos vartojimo efektyvumo, yra viena iš pagrindinių ekosistemų siekiant pritraukti privatųjį finansavimą energijos vartojimo efektyvumui didinti ir propaguoti energijos vartojimo efektyvumo ekonominį pagrįstumą. Energetinių paslaugų bendrovių (ESCO) rinka priklauso nuo paslaugų ir nuomos sutarčių, pagal kurias finansuojamos investicijos į energijos vartojimo efektyvumą, sudarant sąlygas investicijų išlaidas perkelti iš kapitalo išlaidų į veiklos išlaidas ir teikiant pirmenybę tam, kad ilgainiui būtų užtikrintas nuolatinis energijos vartojimo efektyvumas.

Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo sudarymui ir energetinių paslaugų bendrovių rinkos augimui, svarbu įgyvendinti didelio masto energijos vartojimo efektyvumo programas, pagal kurias būtų galima standartizuoti ir sujungti investicijų, visų pirma į viešuosius ir komercinius pastatus ir MVĮ, bazes. Pramonės ir MVĮ sektoriuose energetinių paslaugų bendrovės ([30]) gali vykdyti sudėtingus energetikos projektus, teikdamos technines ekspertines žinias ir finansavimą srityse, kurios nėra pagrindinė tam tikros pramonės šakos veikla (pvz., atliekinės šilumos regeneravimas ir pakartotinis naudojimas).

Sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo naudojama tada, kai sandorio šalis (pvz., ESCO) įsipareigoja įrengti būtiną įrangą ir užtikrina nustatytą energijos taupymo rezultatą. Pagal sutartį dėl energijos vartojimo efektyvumo nustatomos išankstinės sąlygos ir išskaidomi einamieji mokėjimai, kurie turėtų būti mažesni nei lėšos, gautos pagal projektą sutaupius energijos. Sutartimi dėl energijos vartojimo efektyvumo siūloma vieno langelio principu grindžiama visiškai parengta sutartis klientui, kuris visą sutarties galiojimo laikotarpį turi tik vieną sandorio šalį. Sutarties dėl energijos vartojimo efektyvumo teikėjai taip pat valdo su veiklos rezultatais susijusią riziką ir užtikrina santaupas. Vis dėlto pagal sutartį dėl energijos vartojimo efektyvumo sandorių išlaidos yra didesnės, reikia daugiau kapitalo veiklos tęstinumui užtikrinti, nes energetikos paslaugų bendrovės refinansuojamos mažos vertės ilgalaikėmis įmokomis ir nėra standartizuotos sutaupomos energijos kiekio stebėsenos ir tikrinimo sistemos ir šablonų. Nesant specialių garantijų sistemų ar kitų formų viešojo biudžeto paramos, dėl šių iššūkių dažnai imantis sąnaudų atžvilgiu optimalių energijos vartojimo efektyvumo priemonių daugiausia dėmesio skiriama trumpam atsipirkimo laikotarpiui, nes sutarties dėl energijos vartojimo efektyvumo teikėjai nenori prisiimti ilgalaikės rizikos.

Sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo ypač tinka energijos vartojimo efektyvumui didinti viešajame sektoriuje, kur dėl visapusiškos paslaugų teikėjų patirties ir garantuojamų veiklos rezultatų užtikrinamas investicijų veiksmingumas. Techninė energijos sutaupymo rizika tenka paslaugų teikėjui per visą sutarties galiojimo laikotarpį. Trečiųjų šalių finansavimas, kai pradinės investicijų išlaidos grąžinamos iš sutaupytų išlaidų energijai lėšų, suteikia galimybę tęsti projektus, net jei viešųjų lėšų nepakanka, o dėl galimybės sutartį dėl energijos vartojimo efektyvumo laikyti nebalansine gali būti išlaikytas viešųjų sąskaitų subalansuotumas. Perkantiesiems viešiesiems subjektams rekomenduojama apsvarstyti galimybę sudaryti ilgalaikes sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuriomis užtikrinamas ilgalaikis energijos taupymas, perkant paslaugų sutartis, susijusias su dideliu energijos kiekiu (pvz., dėl šilumos tiekimo). Kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos taikyti sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo viešojo ir privačiojo sektorių investicijoms ir pašalintos administracinės kliūtys, valstybės narės turėtų pateikti standartines pavyzdines sutartis, kurios turės atitikti Eurostato vadovą dėl sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo laikymo nebalansinėmis valstybinio sektoriaus finansų apskaitoje.

Energijos vartojimo efektyvumui didinti skirti privatieji ištekliai gali būti gaunami iš energetinių paslaugų bendrovių nuosavų išteklių arba pasitelkiant **trečiųjų šalių finansavimą**, įtraukiant kredito įstaigas ar kitus privačiuosius investuotojus, dažnai skolos finansavimo forma. Pasirinkus pirmąją galimybę, energetinių paslaugų bendrovės skolintųsi projektams įgyvendinti reikalingas lėšas. Pagal antrąją galimybę energijos naudotojas arba vartotojas imtų paskolą iš finansų įstaigos, remdamasis energetikos paslaugų bendrovės susitarimu dėl energijos taupymo garantijos. Energijos taupymo garantija sumažinama banko suvokiama rizika, rodant, kad įgyvendinant projektą bus sukurtas teigiamas pinigų srautas, t. y. skola bus tikrai grąžinta sutaupytomis lėšomis, o tai turės teigiamą poveikį sutartoms palūkanų normoms.

([30]) European Commission JRC (2017), *Energy Service Companies in the EU*. Dokumente pateikiama ESCO rūšių apžvalga ir pavyzdžiai valstybėse narėse.

Nors sutartys dėl energijos vartojimo efektyvumo jau taikomos komerciniams ir viešiesiems pastatams ir energetinių paslaugų bendrovių rinka jau veikia, yra galimybių išplėsti jų taikymo sritį, įtraukiant pramonę, visų pirma MVĮ ir jų gamybos procesus, taip pat privačių gyvenamųjų pastatų renovaciją. Siekiant padėti energetinių paslaugų bendrovėms skverbtis į šias rinkas, labai svarbu sumažinti riziką ir netikrumą dėl klientų gebėjimo grąžinti išankstinio finansavimo sumą ir apsaugoti energetinių paslaugų bendroves nuo klientų įsipareigojimų neįvykdymo, o tam gali būti naudingos valstybės garantijų lėšos, specialiai skirtos sutartims dėl energijos vartojimo efektyvumo ir energetinių paslaugų bendrovėms finansuoti. Vis dėlto esamos kliūtys, trukdančios plėsti energetinių paslaugų bendrovių rinką ir privatųjį finansavimą, yra susijusios ne tik su potencialių klientų rizikos profiliu, bet ir su energetinių paslaugų bendrovių nuosavo kapitalo likvidumu bei jų gebėjimu padidinti savo pajėgumą prisiimti riziką ir taip pasirašyti sutartis dėl naujų veiksmų. Dėl šių priežasčių vienas iš pagrindinių būdų išplėsti energetinių paslaugų bendrovių veiklą yra refinansavimo mechanizmų, pavyzdžiui, faktoringo fondų ir specialių energijos vartojimo efektyvumo finansinių priemonių naudojimas, energetinių paslaugų bendrovių gautinų sumų įsigijimas pakeitimo vertybiniais popieriais antrinėje rinkoje tikslais.

Vienas iš įtikinamų pavyzdžių, kaip galima pasinaudoti sutartimis dėl energijos vartojimo efektyvumo ir energetinių paslaugų bendrovių veikla – projektas „FinEERGo-Dom“ ([31]).

Atsižvelgiant į tai, pagrindiniai veiksmai, kuriais siekiama išplėsti energijos vartojimo efektyvumo paslaugų ir energetinių paslaugų bendrovių finansavimo rinką:

— **naudoti ES ir nacionalinio viešojo biudžeto paramą energetinių paslaugų bendrovių rinkai plėtoti, sudarant palankesnes sąlygas energetinių paslaugų bendrovių ir specialiosios paskirties energijos vartojimo efektyvumo priemonių finansavimui**. Panaudoti garantijų fondus sutartims dėl energijos vartojimo efektyvumo, energetinių paslaugų bendrovių refinansavimo priemonėms ir faktoringo schemoms, siekiant remti energetinių paslaugų bendrovių pajėgumą prisiimti riziką, sumažinti jų esamos veiklos riziką ir padidinti jų finansavimo potencialą bei skverbimosi į rinką mastą,

— **propaguoti energetinių paslaugų bendrovių ir naujų rūšių sutarčių, pavyzdžiui, sutarčių dėl energetikos paslaugų teikimo ir sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo, kaip nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo politikos ramsčio, vaidmenį**. Šie verslo modeliai turi didelį potencialą padėti spręsti klausimą, susijusį su pradinių investicijų į intervencines priemones energijos vartojimo efektyvumui didinti ir švarios elektrifikacijos technologijas išlaidų padengimu,

— **skatinti atnaujinti teisės aktų sistemas ir viešuosius konkursus, kad būtų aiškiai pripažintas energetinių paslaugų bendrovių finansavimas ir sutartys dėl energijos vartojimo efektyvumo**. Pripažinti, kad energetinės paslaugos ir sutartys dėl energijos vartojimo efektyvumo yra pagrindinis verslo modelis, taikytinas siekiant pritraukti privačiojo sektoriaus subjektų dalyvavimą rinkoje, kad sutaupyta energija būtų monetizuota kaip biržos prekė, kuria galima prekiauti,

— **plėtoti technologijų teikėjų, energijos skirstytojų, energetinių paslaugų bendrovių ir finansų įstaigų partnerystę**, kad būtų skatinami tvarūs ir veiksmingi energetikos sprendimai, paklausos atsako mechanizmai ir energetikos sistemos lankstumas. Šis bendradarbiavimas gali padėti sukurti visapusiškus pasiūlymus, kuriais efektyvaus energijos vartojimo technologijos, pavyzdžiui, šilumos siurbliai, būtų integruoti į skirstomuosius tinklus ir paslaugas,

— **remti pažangios matavimo infrastruktūros**, įskaitant išmaniuosius tinklus ir energetikos tinklus, galinčius automatiškai stebėti energijos srautus ir prisitaikyti prie energijos pasiūlos ir paklausos pokyčių, diegimą. Išmaniuosius skaitiklius susiejus su išmaniaisiais tinklais, vartotojams ir tiekėjams gali būti teikiama tikralaikė informacija apie energijos vartojimą.

3.4. **10 rekomendacija. Taikyti valstybės garantijas ir kitas rizikos mažinimo priemones, kuriomis galima padidinti galimybes gauti privatųjį finansavimą energijos vartojimo efektyvumui didinti**

Tokiems rinkos segmentams kaip mažas pajamas gaunantys namų ūkiai ir MVĮ investicijų į energijos vartojimo efektyvumą plėtrai dažnai trukdo didelė rizika ir sunkumas gauti finansavimą. Vis dėlto valstybės garantijomis arba paskolomis remiamas privatusis finansavimas gali būti veiksmingas būdas pritraukti investicijas į šiuos segmentus. Rizikos mažinimo priemonės, pavyzdžiui, valstybės garantijos, tvarus dotacijų ir subsidijų naudojimas ir standartizavimas, gali padėti sumažinti įsipareigojimų nevykdymo riziką ir padidinti pasitikėjimą investicijomis į energijos vartojimo efektyvumą.

([31]) Pagal projektą „FinEERGo-Dom“ buvo pritaikytas ir įgyvendintas novatoriškas Latvijos pastatų energijos vartojimo efektyvumo priemonės modelis Lenkijoje, Austrijoje, Rumunijoje, Slovakijoje ir Bulgarijoje. Projektas padėjo sudaryti palankesnes sąlygas visapusiškai ir esminei renovacijai pastatų sektoriuje, pasinaudojant sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo modeliu, pagal kurį garantuojamas taupymas ir išnaudojami energetinių paslaugų bendrovių pajėgumai. Novatoriškas finansinis modelis apėmė sutarties dėl energijos vartojimo efektyvumo metodo taikymą, dėl kurio pastatų savininkams nebereikėjo iš anksto investuoti kapitalo, todėl renovacijos projektai tapo finansiškai perspektyvūs ir dėl jų padidėjo energetinių paslaugų bendrovių likvidumas. Daugiau informacijos galima rasti adresu: https://fineergodom.eu.

Valstybės garantijomis gali būti skatinamos investicijos į energijos vartojimo efektyvumą, nes jomis mažinama projektų rizika skolintojams ir investuotojams. Jomis gali būti padidintas namų savininkų ir įmonių kreditingumas, papildytos nacionalinės programos ir sudarytos palankesnės sąlygos gauti privatųjį bendrą finansavimą. Valstybės garantijomis taip pat gali būti iš dalies arba visiškai padengiamos investicijų išlaidos tais atvejais, kai nepasiekiama numatyto energijos taupymo rezultato, kyla įgyvendinimo problemų arba skolininkas neįvykdo įsipareigojimų. Be to, jomis gali būti remiamos mažos arba nulinės energijos vartojimo efektyvumo paskolų palūkanų normos, mažesnių projektų telkimas ir standartizavimas, palengvindamas refinansavimas, pakeitimas vertybiniais popieriais ir dalyvavimas antrinėje rinkoje. Jomis taip pat gali būti remiamas novatoriškų energijos vartojimo efektyvumo finansavimo schemų, kurias taikant galima lengviau pritraukti privačiojo kapitalo dalyvavimą, diegimas tokiomis priemonėmis kaip energetinių paslaugų bendrovių dalyvavimas, finansavimas mokant mokesčius ir finansavimas apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas. Novatoriškiems finansavimo sprendimams dažnai reikia valstybės garantijų ne tik tam, kad būtų sumažinta investavimo rizika, bet ir tam, kad būtų padidintas asmenų ir privačiųjų įmonių pasitikėjimas novatoriškesniais metodais, kuriais remiamas energijos vartojimo efektyvumo didinimas.

Sandorių sudarymo priemonės, pavyzdžiui, **techninė pagalba** ir **kiti energijos vartojimo efektyvumo projektų telkėjai** taip pat yra svarbiausios rizikos mažinimo priemonės. Techninės pagalbos teikėjai ir projektų telkėjai, remdami energijos vartojimo efektyvumo projektų bazių kūrimą taikant standartizuotą vertinimą, praktiką ir procedūras, kuria rinkos praktiką ir didina pasitikėjimą privačiais investuotojais. Rizikos mažinimo priemonės ir sandorių sudarymo priemonės laikomos ypač svarbiomis besiformuojančiose rinkose dėl didelės suvokiamos rizikos, žinių trūkumo finansų įstaigose ir nepakankamų energijos vartojimo efektyvumo sektoriaus plėtros pajėgumų. Be to, dar viena labai veiksminga rizikos mažinimo priemonė, suteikianti ilgalaikę perspektyvą ir padedanti stiprinti privačiųjų ir institucinių investuotojų pasitikėjimą – aiškus nacionalinių Vyriausybių siunčiamas rinkos signalas, kad pirmenybė turi būti teikiama investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą.

Atsižvelgiant į tai, pagrindiniai veiksmai, kuriais padedama plėtoti rizikos mažinimo priemones ir valstybės garantijų schemas, skirtas energijos vartojimo efektyvumui didinti:

— **sukurti ilgalaikes valstybės garantijų priemones paskoloms ir paslaugoms, skirtoms energijos vartojimo efektyvumui didinti**. Tokios priemonės turėtų būti naudojamos kaip specialios kredito linijos ir lėšos nacionalinėse organizacijose, atsakingose už kapitalo investicijas, įskaitant nacionalinius skatinamojo finansavimo bankus ir nacionalinius energijos vartojimo efektyvumo fondus, jei tokių yra. Valstybės garantijos gali būti taikomos kaip priemonė, papildanti nacionalines programas ir viešąsias paskatas didinti energijos vartojimo efektyvumą, kad būtų padidintos galimybės gauti privačiojo kapitalo arba sudarytos palankesnės sąlygos skolintis iš komercinių bankų,

— **nustatyti konkrečios šalies riziką ir sunkumus, su kuriais susiduria rinkos dalyviai**, pavyzdžiui, mažas pajamas gaunantys namų ūkiai ir MVĮ, norėdami gauti finansavimą. Energijos vartojimo efektyvumo politika, konkrečiai skirta, pavyzdžiui, mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams, daro teigiamą socialinį poveikį ir gali suteikti įvairios naudos. Ji apima energijos vartojimo auditus, derinamus su finansinėmis priemonėmis, kurias sudaro paskolos ir dotacijos pastatų renovacijai, arba specialias informuotumo didinimo kampanijas, grindžiamas geresniu energijos vartojimo efektyvumo didinimo galimybių ir su jomis susijusių sąnaudų ir naudos supratimu,

— **naudoti valstybės garantijas siekiant remti novatoriškų energijos vartojimo efektyvumo finansavimo schemų kūrimą,** įskaitant finansavimo galimybes taikant modelį „energijos vartojimo efektyvumas kaip paslauga“. Energinio naudingumo garantijos gali padėti, pavyzdžiui, pritraukti daugiau energetinių paslaugų bendrovių, padidinti galimybes išplėsti jų rinką, sudaryti joms sąlygas patekti į naujas rinkas, taip pat padėti suteikti postūmį gyvenamųjų namų sektoriaus energetinių paslaugų rinkai.

3.5. **11 rekomendacija. Skatinti refinansavimo galimybes ir remti antrinės energijos vartojimo efektyvumo rinkos plėtrą**

Sudarius palankesnes sąlygas antrinės energijos vartojimo efektyvumo rinkos plėtrai, pavyzdžiui, naudojant žaliąsias obligacijas ([32]), galima padidinti energijos vartojimo efektyvumo projektų skaičių ir gerokai padidinti kapitalo prieinamumą privatiesiems investuotojams į energijos vartojimo efektyvumą. Žaliosios obligacijos daugiausia išleidžiamos energetikos turtui, įskaitant energijos vartojimo efektyvumą. Energijos vartojimo efektyvumo sektorius apima naujus ir renovuotus pastatus, energijos kaupimą, centralizuotą šilumos tiekimą, išmaniuosius tinklus, prietaisus ir produktus. Išleidžiant žaliąsias obligacijas sukuriamas tvirtas ir didelis investuotojų finansavimo fondas, užtikrinamas didelis sverto poveikis, nereikia viešojo finansavimo ir siunčiamas stiprus signalas rinkai. Taip galima pritraukti naujų investuotojų ir išryškinti poreikį daugiau dėmesio skirti pastatų energijos vartojimo efektyvumo ribinėms vertėms ir jų esminės renovacijos portfeliams.

([32]) Žaliosios obligacijos yra tam tikros rūšies skola, kurią išleidžia viešosios ar privačiosios institucijos, kad galėtų pačios finansuoti savo veiklą, ir jos įsipareigoja gautas lėšas panaudoti aplinkosaugos projektui ar projektui, susijusiam su klimato kaitos problemos sprendimu. Pavyzdžius žr. 2022 m. EEFIG ataskaitoje „Report on the evolution of financing practices for energy efficiency in buildings, SME's and in industry“, https://op.europa.eu/publication-detail/-/publication/a3032517-c761-11ec-b6f4-01aa75ed71a1.

2023 m. lapkričio 22 d. buvo priimtas **Reglamentas dėl savanoriško Europos žaliųjų obligacijų standarto** (ES ŽOS) ([33]). Kad būtų galima išleisti žaliąsias obligacijas pagal naująjį standartą, žaliosiomis obligacijomis finansuojamas turtas turi visiškai atitikti ES taksonomijos kriterijus.

Antrinės energijos vartojimo efektyvumo rinkos plėtra dažnai yra susijusi su projektų telkėjų steigimu, energijos vartojimo efektyvumo refinansavimu ir forfeitingo priemonėmis. Energijos vartojimo efektyvumo refinansavimas apima teisių į gautinas energijos (išlaidų) taupymo sumas ir (arba) numatomas investicijų į energijos vartojimo efektyvumą grąžinamąsias išmokas finansų įstaigoms arba instituciniams investuotojams perleidimą. Taikant energetinių paslaugų bendrovių finansavimą ir sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo, energetinių paslaugų bendrovė arba pirminis skolintojas gali perleisti teises į būsimus mokėjimus pagal sutartį dėl energijos vartojimo efektyvumo, kad energetinių paslaugų bendrovė galėtų gauti kapitalo injekcijas ir užsitikrinti likvidumą savo veiklos mastui didinti. Energetinių paslaugų bendrovės ir finansų įstaigos dažnai užmezga specialius partnerystės ryšius, kad sujungtų pagal sutartį dėl energijos vartojimo efektyvumo gautinas sumas į specialias žaliąsias obligacijas. Atsirado itin didelių energetinių paslaugų bendrovių, kurios teikia pirmenybę projektų susiejimui ir veikia kaip tarpininkės tarp energetinių paslaugų bendrovių ir institucinių investuotojų. Kai taikomos paskolos ir hipotekos paskolos energijos vartojimo efektyvumui didinti, finansų įstaigos paprastai sujungia esamas skolas, susijusias su paskolomis ir hipotekos paskolomis energijos vartojimo efektyvumui didinti, į žaliąsias obligacijas, kurios turi būti platinamos antrinėje rinkoje. Forfeitingo ir refinansavimo priemonių kūrimą gali remti nacionalinės valdžios institucijos, taip pat jos gali būti remiamos viešosiomis intervencijomis, pavyzdžiui, sukuriant priemones, kuriomis sudaromos palankesnės sąlygos sujungti įvairių paskolų teikėjų projektus. Ispanijoje ir Portugalijoje įsteigtas pakeitimo vertybiniais popieriais fondas UCI ([34]) yra tokios bendradarbiavimo iniciatyvos pavyzdys.

Atsižvelgiant į tai, pagrindiniai veiksmai, kurių turi imtis valstybės narės:

— **skatinti ir remti žaliųjų obligacijų rinkos plėtrą**, atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes, įskaitant nacionalinių ir regioninių žaliųjų obligacijų išleidimą, skatinant taikyti savanorišką Europos žaliųjų obligacijų standartą ir (arba) nustatyti specialius standartus, kuriais būtų atsižvelgiama į jų rinkos ypatumus ir poreikius,

— **užmegzti specialius dialogus su finansų įstaigomis**, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos rinkti informaciją apie gerąją patirtį, susijusią su energijos vartojimo efektyvumui didinti skirtų žaliųjų obligacijų plėtojimu, ir ja keistis, taip pat keistis informacija apie tai, kaip sudaryti palankesnes sąlygas formuotis antrinei investicijų į energijos vartojimo efektyvumą rinkai,

— **padėti rengti specialias energijos vartojimo efektyvumo refinansavimo priemones**, įskaitant sutartims dėl energijos vartojimo efektyvumo taikomas faktoringo schemas, ir steigti itin dideles energetinių paslaugų bendroves bei energijos vartojimo efektyvumui didinti skirtus pakeitimo vertybiniais popieriais fondus kaip skatinamojo finansavimo bankų ir privačiojo sektoriaus finansų įstaigų bendradarbiavimo iniciatyvas.

3.6. **12 rekomendacija. Gerinti duomenų apie energijos vartojimo efektyvumą, įskaitant duomenis apie investicijų į energijos vartojimo efektyvumą finansinius rezultatus, rinkimą ir remti energijos taupymo stebėsenos ir tikrinimo priemones**

Vis dar sunku visapusiškai ir sistemingai sekti investicijų į energijos vartojimo efektyvumą duomenis. Patobulinus ataskaitų teikimo sistemas ir kartu vykdant energinio naudingumo ir finansinių rezultatų stebėseną bei atliekant jų lyginamąja analizę, galima pagerinti energijos vartojimo efektyvumo finansinį vertinimą.

Suderinus ir supaprastinus valstybių narių ir finansinių investuotojų energijos taupymo stebėsenos ir tikrinimo praktiką, galima sumažinti sandorių išlaidas, padidinti pasitikėjimą investicijų į energijos vartojimo efektyvumą finansiniais rezultatais, skatinti energijos vartojimo efektyvumo paslaugų rinkos integraciją ir padidinti pasitikėjimą pinigine verte, susijusia su energijos taupymu ir galimybe juo prekiauti.

([33]) 2023 m. lapkričio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/2631 dėl Europos žaliųjų obligacijų ir neprivalomo informacijos apie obligacijas, kurios platinamos kaip aplinkos atžvilgiu tvarios, atskleidimo bei neprivalomo informacijos apie su tvarumu susietas obligacijas atskleidimo (OL L, 2023/2631, 2023 11 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2631/oj).

([34]) Pakeitimo vertybiniais popieriais fondas „RMBS Green Prado XI/UCI“ yra bendradarbiavimo iniciatyva, kurioje dalyvauja EIB, *Instituto de Crédito Oficial* (ICO) ir *Unión de Créditos Inmobiliarios* (UCI) ir kuria siekiama pakeisti vertybiniais popieriais Ispanijos ir Portugalijos gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto hipotekos paskolas. Fondas skatina efektyviai energiją vartojančių gyvenamųjų namų projektus Ispanijoje ir Portugalijoje, sujungdamas gyvenamųjų namų hipotekos paskolas į vertybiniais popieriais pakeistą portfelį. Pakeitimo vertybiniais popieriais fondas sujungia turtą (būsto hipotekos paskolas UCI fonde), kad būtų sukurti instituciniams investuotojams patrauklūs investicijų portfeliai. Daugiau informacijos galima rasti adresu: https://www.eib.org/en/press/all/2023-165-eib-group-and-ico-invest-in-uci-securitisation-fund-for-renovating-and-building-residential-homes-using-sustainable-criteria-in-spain-and-portugal.

Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos 8 straipsnyje ir V priede nustatyti bendri energijos taupymo tikrinimo ir kontrolės priemonių, skirtų metiniams energijos taupymo įpareigojimams įvykdyti, kriterijai. Be to, finansų įstaigos ir investuotojai gali taikyti Europos ir tarptautinius standartus ([35]) vertindami ir tikrindami energijos taupymo rezultatus, pasiektus vykdant skolinimo operacijas.

Atsižvelgiant į tai, pagrindiniai veiksmai, kuriais siekiama gerinti duomenų rinkimą ir analizę ir skatinti stebėsenos ir tikrinimo priemonių derinimą:

— **remti energijos taupymo stebėsenos ir tikrinimo priemonių derinimą, standartizavimą ir supaprastinimą visose valstybėse narėse ir visuose ekonomikos sektoriuose**. Energijos taupymo stebėsenos ir tikrinimo procedūros turėtų būti supaprastintos ir suderintos tarp rinkos dalyvių – nuo energetinių paslaugų bendrovių, atsakingų už investicijų energinio naudingumo užtikrinimą, iki finansų įstaigų, atsakingų už savo informacijos atskleidimo pareigų vykdymą ir galbūt suinteresuotų prekiauti antrinėje rinkoje iš investicijų gautinomis sumomis. Kliūtys, kaip antai skirtingos ir (arba) pernelyg sudėtingos skaičiavimo metodikos įvairiose valstybėse narėse ir ekonomikos sektoriuose, turėtų būti šalinamos skatinant tarpvalstybinį suderinimą valstybėms narėms bendradarbiaujant bendruose ES energijos vartojimo efektyvumo forumuose, kaip antai įgyvendinant EVE direktyvos ir PEN direktyvos suderintų veiksmų iniciatyvas ar kuriant ekspertų grupes. Sukūrus nacionalines energijos taupymo sistemas (energijos tiekėjų įpareigojimų sistemą, energijos taupymo tikslus didelėms energijai imlioms įmonėms), gali būti lengviau standartizuoti reikalavimus atitinkančius energijos vartojimo efektyvumo sprendimus ir energijos taupymo matavimo bei tikrinimo procedūras,

— **skatinti tarptautinių standartų, kaip rizikos mažinimo priemonių, taikymą siekiant nustatyti ir kiekybiškai įvertinti energijos vartojimo efektyvumo projektų naudą energetikai ir aplinkai bei jų teikiamą papildomą naudą**. Taikant tarptautinius standartus ir darant nuorodą į juos, pvz., vykdant finansų įstaigų išsamaus patikrinimo ir kreditavimo procedūrą, galima užtikrinti įvairių galimybių skaidrumą ir palyginamumą ir padidinti ataskaitų teikimo ir informacijos atskleidimo reikšmingumą.

([35]) Europos standartizacijos organizacijos parengtų standartų, susijusių su statybos ir pramonės sektoriais, pavyzdžiai: Energijos vartojimo auditas (EN 16247), Pastatų energinis naudingumas (EN ISO 52000 standartų grupė), Energetikos ir aplinkosaugos vadybos sistemos (EN ISO 50001 ir EN ISO 14001), Energijos vartojimo efektyvumo paslaugos ir susijusi daugialypė nauda ir papildoma nauda (EN 15900), Sutartys dėl energijos vartojimo efektyvumo (EN 17669) ir Su energija susijusių investicijų vertinimas (EN 17463).